

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**STOKLARA İLİŞKİN MUHASEBE
HİLELERİ VE UYGULAMA ÖRNEĞİ**

Eda TEMELLİ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MUHASEBE VE DENETİM
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Fehmi Ali ILDIR**

BURSA, Kasım 2014

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**STOKLARA İLİŞKİN MUHASEBE
HİLELERİ VE UYGULAMA ÖRNEĞİ**

**Eda TEMELLİ
(122008264)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MUHASEBE VE DENETİM
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih: **12.11.2014**
Tezin Savunulduğu Tarih: **17.11.2014**
Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Fehmi Ali ILDIR**
Diğer Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Halis ERTÜRK**
Doç Dr. Aylin Poroy ARSOY

BURSA, Kasım 2014

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**STOKLARA İLİŞKİN MUHASEBE
HİLELERİ VE UYGULAMA ÖRNEĞİ**

**Eda TEMELLİ
(122008264)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MUHASEBE VE DENETİM
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Fehmi Ali ILDIR**

BURSA, Kasım 2014

ÖNSÖZ

Önceki dönemlerde muhasebe ve muhasebe hileleri üzerine çok fazla tez, bilimsel araştırma mevcut olsa da, bilgisayar programları aracılığıyla tutulan muhasebe sistemlerinde, firmaların varlıklarının büyük bir yüzdesini oluşturan stoklara ilişkin gerçekleştirilen muhasebe hileleri hakkında literatürde az sayıda makale ve bilimsel yayına rastlanmıştır.

Bu çalışmada, muhasebe hilelerinin tarihi ve genel muhasebe hileleri hakkında bilgilendirmeler verilmiş olup, uygulama örneği bölümünde Türkiye’deki çeşitli şehirlerde bulunan firmaların muhasebe yapıları ve süreçleri incelenmiş ve bu yapılara kayıt süreçleri ile birlikte çalışmanın içerisinde yer verilmiş olup, firmaların veri güvenliği sebebiyle, firmalara ait özellikli bilgiler bu tezin herhangi bir noktasında bulunmamaktadır.

Tez çalışmamda her türlü yardımı ve desteği sağlayan tez danışmanım Doç. Dr. Fehmi Ali Ildır ’a teşekkürü borç bilirim.

Eda Temelli

Tarih: Kasım, 2014

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR /ABBREVIATIONS.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ (LIST OF FIGURES).....	x
TABLO LİSTESİ (LIST OF TABLES).....	xi
1 GİRİŞ AMAÇ	1
2 HİLE	3
2.1 HİLE KAVRAMI	3
2.1.1 Literatür Araştırması.....	4
2.2 HİLE TÜRLERİ	6
2.2.1 İşletme İçinde Yapılan Hileler (Pozisyona Göre Hileler)	7
2.2.1.1 Yönetim Hileleri.....	8
2.2.1.2 Çalışan Hileleri.....	9
2.2.2 İşletme Dışında Yapılan Hileler	12
2.2.2.1 Yatırım Hileleri	12
2.2.2.2 Satıcı Hileleri.....	12
2.2.2.3 Müşteri Hileleri	13
3 DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE HİLE	14
3.1 DÜNYADAN ÖRNEKLER	14
3.1.1 Enron Skandalı (2001):	14
3.1.2 WorldCom Skandalı (2002):	15
3.1.3 AOL Time Warner (2002):	16

3.1.4	American International Group Skandalı (2005).....	17
3.1.5	Bernie Madoff Skandalı (2008).....	17
3.1.6	Satyam Skandalı (2009).....	18
3.2	TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER	19
3.2.1	Banka Yolsuzlukları	19
3.2.1.1	İmar Bankası (2003):.....	19
3.2.1.2	Kasırga Operasyonu (2000):.....	20
3.2.2	Hayali İhracat ve Sahte Fatura Yolsuzlukları	21
3.2.2.1	Balina Operasyonu (1999):.....	21
3.2.2.2	Sahte Fatura Operasyonu(2013):.....	22
3.3	HİLENİN SON YILLARDAKİ DURUMU	23
3.3.1	2014 Yılı Küresel Ekonomik Suç Durumu	23
3.3.2	Bilişim Suçları	26
4	MUHASEBE STANDARTLARI VE KANUNLARDA YER ALAN HİLEYE YÖNELİK AÇIKLAMALAR	28
4.1	KANUNLARDA VE STANDARTLARDA YER VERİLEN TANIMLAMALAR	28
4.1.1	Önceki Kanunlarda Yer Alan Tanımlamalar	28
4.1.2	Vergi Usul Kanunu'na Göre.....	28
4.1.3	Borçlar Kanunu'na Göre	28
4.1.4	Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre	29
4.1.5	SPK'ya Göre.....	29
4.1.6	Yurtdışında Kanun ve Standartlardaki Hile Tanımları	30
5	STOK HİLELERİ	31
5.1	STOK KAVRAMI:	31
5.2	STOK HİLELERİ.....	32
5.2.1	Yöneticiler Tarafından Yapılan Stok Hileleri.....	32
5.2.2	Çalışanlar Tarafından Yapılan Stok Hileleri.....	34
6	STOK HİLELERİNİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR	36
6.1	STOK HİLELERİNİ BELİRLEMELİK VE ÖNLEMELİK İÇİN YAPILABİLECEKLER.....	36
6.1.1	Stok Hilelerinin Belirtileri.....	36
6.1.2	Stok Hilelerine İlişkin Önlemler.....	38

6.2	ADLİ MUHASEBECİLİK.....	38
6.3	KIRMIZI BAYRAKLAR.....	40
6.4	BENFORD YASASI.....	43
6.5	İÇ DENETİM	47
6.6	BAĞIMSIZ DENETİM	49
6.7	EKONOMİK SUÇLARIN TESPİT EDİLMESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER.....	51
7	UYGULAMA ÖRNEĞİ.....	53
7.1	TRANSFER FİYAT İLE HÂSILAT AKTARIMI.....	53
7.1.1	Gelişim	54
7.1.2	Sonuç	59
7.2	YOLDAKİ MAL TUTARININ ARTIŞI.....	60
7.2.1	Gelişim	60
7.2.2	Sonuç	62
7.3	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI AYIRMAMA.....	62
7.3.1	Gelişim	62
7.3.2	Sonuç	67
8	GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	68
	KAYNAKLAR	71
	ÖZGEÇMİŞ (CURRICULUM VITAE)	77

ÖZET

STOKLARA İLİŞKİN MUHASEBE HİLELERİ VE UYGULAMA ÖRNEĞİ

İlk çağlardan günümüze kadar hesapları takip etme insan hayatının içinde yer almıştır. İlk muhasebe kayıtlarının hangi medeniyet tarafından ve ne zaman yapıldığı henüz tam olarak aydınlatılamamıştır. Para veya mal karşılığında yapılan değiş tokuşların (alış verişler) takibi ve denetimi amacıyla Eski Mısır ve Mezopotamya Uygarlıklarında muhasebe işlemlerinin kullanıldığı varsayılmakta olup, bu bilgiyi kanıtlayıcı kesin bir dayanak veya kanıt bulunamamıştır.

Her ne kadar geçmişine ait kesin bilgiler olmasa bile, muhasebe süreçleri gelişerek günümüze kadar gelmiş ve son derece sistematik bir hal almıştır.

Son dönemlerde yaşanan gelişmelerle ve küreselleşmenin etkisiyle muhasebe sistemleri hızlanmış ve kolaylaşmıştır. Bunun yanı sıra, yine gelişen teknoloji ve küreselleşme etkisiyle şirketlerde vuku bulan hileler, şirketlerin ününe zarar vererek, hedeflerine ulaşmalarına önemli engel teşkil etmeye başlamıştır. Küreselleştirme ile birlikte farklı coğrafyalarda yeni şubeler açan ve yurt dışı ile ithalat ihracat vb. işlemler yapan şirketlerin hileleri gelişen teknoloji ile birlikte tüm dünyaya hızlıca yayılmış ve bu durum şirketlerin ekonomik yapısını olumsuz biçimde etkilemiştir.

Kullanılan kurumsal kaynak planlaması programları ile birlikte şirketlerin muhasebe sistemleri otomatik kayıtlarla kendi kendine sistemi döndürmeye çalışarak, üretimden satışa kadar direkt veri aktarımları yapabilmıştır. Bu programlar ile birlikte, hataları önlemek ve maliyetleri düşürmek adına insan faktörünü mümkün olduğu kadar devre dışı bırakılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, kurumsal kaynak planlaması sistemlerinin attığı otomatik kayıtlar ile hatalar kısmen de olsa önlenmiş; fakat bilinçli olarak kurgulanarak yapılan hilelerin tespiti geçmişe göre daha da zorlaşmıştır.

Bu tezin yazımı sırasında çeşitli şirketlerin kurumsal kaynak planlaması programları örnekleme olarak incelenmiş olup, stoklara ilişkin yapılabilecek hatalar ve başvurulabilecek hileler uygulama örneği olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hata, Hile, Hile Belirtileri, Stoklar

Tarih: Ağustos, 2014

ABSTRACT

THE ACCOUNTING FRAUDS REGARDING INVENTORIES AND APPLICATION EXAMPLE

Following had taken place on people life from ancient times until today. It has not been exactly clarified that when and who had recorded accounting entries first yet. It has assumed that accounting transactions had been used in ancient Egypt and Mesopotamia Civilizations in order to monitor and audit swaps in other words exchanges of money or goods; it had not been found out any proof or evidence.

Although there has not been certain information about the history of accounting, the accounting procedures had been developed and come up today and it had become more systematic day by day.

Accounting systems had been accelerated and facilitated because of globalization and developments in the recent years. Moreover, accounting frauds which had occurred at the companies had not only effect negatively reputation of the companies but also had begun to preventing reaching their goals with effect of new developments and globalization. Frauds of the companies which had opened new braches at different geographies via globalization or the companies that had issues about exports and imports, had expanded all over the world swiftly due to developing technology and this situation had effected companies' economic structure in a bad way.

In conjunction with enterprise resource planning programs, accounting systems of companies had tried to functionalized system via automatic transactions, and they had transferred data from production process to sale process. With these programs, it had been tried to inactivate people factors as possible as because of preventing fault and reducing costs. Within this scope, faults had been reduced with automatic transactions had recorded by enterprise resource planning programs; however determination of frauds which had been made in conscious had become more difficult than in the past.

While writing this thesis, enterprise resources systems of various companies had been analyzed by sampling, faults about inventories and frauds had been examined as application.

Keywords: Fault, Fraud, Signs of Fraud, Inventories

Tarih: August, 2014

KISALTMALAR /ABBREVIATIONS

- ERP** : Enterprise Resource Planning
ISA : International Standard on Auditing
ACFE : Association of Certified Fraud Examiners
SEC : Securities and Exchange Commission
AOL : America Online
PWC : PricewaterhouseCoopers
AIG : American Insurance Group
BDDK : Banka Düzenleme ve Denetleme Kurumu
TMSF : Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
FTC : Federal Trade Commission
COSO : Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
PwC : PricewaterhouseCoopers
E&Y : Ernst and Young

ŞEKİL LİSTESİ (LIST OF FIGURES)

		<u>SAYFA NO</u>
Şekil 1.1	İşletme İçinde Yapılan Hile Türleri	21
Şekil 2.1	Hile üçgeni (HFR Ortamı)	23
Şekil 2.2	Hile karosu	24
Şekil 3.1	İşletme dışında yapılan hile türleri	26
Şekil 4.1	2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu'na Göre Yıllar İtibariyle Rapor Edilmiş Ekonomik Suçun Dağılımı	38
Şekil 5.1	Bilişim Suçlarının Sektör Bazında Risk Algısı	41
Şekil 6.1	İç Kontrol Sürecini Oluşturan Unsurlar	63
Şekil 7.1	2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu'na Göre Ekonomik Suçların Tespitinde Kullanılan Yöntemler (2011 ve 2014 Yılı Karşılaştırılması)	67
Şekil 8.1	Transfer Fiyat Yöntemi ile Hâsılat Aktarımına İlişkin Diyagram	69
Şekil 8.2	Müşteriye Özgü Malzeme Bazlı Ürün Bedelinin ERP Sisteminden Görüntülenmesine İlişkin Seçim Ekranı	71
Şekil 8.3	X Şirketi'nin Y Şirketi'nden Almak Zorunda Olduğu Malzemenin 28.12.2012 Tarihine Kadar Geçerli Birim Fiyatı	71
Şekil 9.1	Dönem İtibariyle Yoldaki Malların Gelir Etkisi	77
Şekil 9.2	Yoldaki Mallar Hesabına Atılan Ek Kayıt	78
Şekil 9.3	Atılan Kayıt Sonucu Yoldaki Malların Gelir Etkisi	78
Şekil 10.1	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı Ayrılmış Olan Stoklar Kalemi	80
Şekil 10.2	Stoklara İlişkin Dönem İçinde Malzeme Bazında Hesaplanan Değer Düşüklüğü Tutarını Gösteren Tablo	81
Şekil 10.3	Stok Değer Düşüklüğüne İlişkin Dönem İçinde Atılan Kayıt	82
Şekil 10.4	Net Gerçekleşebilir Değere İlişkin Dönem İçinde Hesaplanmış Tutarı Gösteren Tablo	82
Şekil 10.5	Net Gerçekleşebilir Değere İlişkin Dönem İçinde Atılan Kayıt	83

TABLO LİSTESİ (LIST OF TABLES)

		<u>SAYFA NO</u>
Tablo 1.1	Mulford ve Comiske'e Göre Hile Türleri	20
Tablo 1.2	Albrecht ve Zimbelman'a Göre Hile Türleri	21
Tablo 2.1	2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu'na Göre Bölgelere Göre Rapor Edilmiş Ekonomik Suçun Dağılımı	39
Tablo 2.2	2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu'na Göre Gelişmekte Olan Sekiz Ülkede Rapor Edilmiş Ekonomik Suçun Dağılımı	40
Tablo 3.1	Bir Sayının İlk Basamağındaki Rakamın Ortaya Çıkma Sıklığına İlişkin Tablo	60
Tablo 3.2	Dijital Analiz için Örnek Karar Destek Akış Diyagramı	61
Tablo 4.1	Artan Fiyat ile Yapılan Alıma İlişkin Fazla Ödenen Tutara İlişkin Tablo	72
Tablo 5.1	X Şirketi'nin Satın Almış Olduğu Malzemenin Birim Satış Bedelinin Artmamış Olması Durumunda Bilanço ve Gelir Tablosu	73
Tablo 6.1	Artan Fiyat ile Yapılan Alıma İlişkin Fazla Ödenen TL Tutarın Hesaplanmasına İlişkin Tablo	74
Tablo 7.1	X Şirketi'nin Satın Almış Olduğu Malzemenin Birim Satış Bedelinin Arttırılmasının Akabinde Bilanço ve Gelir Tablosu	75
Tablo 8.1	Yoldaki mallar Hesabına Atılan Ek Kayıt Sonucu Hasılatın Değişimi	78
Tablo 9.1	Stok Değer Düşüklüğü ve Net Gerçekleşebilir Değer Karşılığı Atılmadığında Stoklar Hesabının Değerini Gösteren Tablo	83

1 GİRİŞ AMAÇ

İşletmeler hedeflerine etkin ve verimli bir şekilde ulaşabilmek ve geleceğe yönelik planlamalarını yapabilmek için sattıkları ürün veya hizmetlerin yanı sıra bu ürün veya hizmetlerin maliyeti, karlılık durumlarını doğru tespit edebilmek adına muhasebe ve finans ölçütlere özen göstermektedirler. Doğru finansal raporlar, kredi veren şirketler ve yatırımcılar için de doğru yatırım ve kredi kararlarını verebilmeleri için önem arz etmektedir.

Dünya çapındaki finansal tablo skandallarının sonucunda piyasaya olan güven azalmıştır. Günümüzde muhasebe sisteminin her geçen gün kullanımının ve teknik özelliklerinin artması ile birlikte yapılan muhasebe hileleri de zamanla gelişmiş ve değişiklik göstermiştir. Muhasebe hilelerinin etkileri ise küreselleşme ile birlikte sadece hilenin gerçekleştiği ülkeyi değil, tüm dünyayı etkiler olmuştur. 2012 yılında yayımlanan ACFE raporuna göre dünyada hile nedeniyle uğranılan yıllık zararın toplamını 3,5 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Gelişen dünya koşulları ile muhasebe hilelerinin tespitinde de yeni yöntemler geliştirilmiş olup, ülkeler bu konuda çeşitli kanunlar düzenleyerek ve standartlar belirleyerek önlem almaya çalışmışlardır. Bu süreç içerisinde, bu konuda bilim dalları ve yeni meslek grupları ortaya çıkmıştır.

Şirketler yöneticileri, çalışan personelleri ya da şirket sahipleri tarafından kişisel ya da şirket çıkarları doğrultusunda çeşitli bilgileri saklama ya da olduğundan farklı gösterme şeklinde gerçekleştirilen hareketler, kimi zaman şirketin sahipleri, kimi zaman yöneticileri, kimi zaman da personelin hiç haberi olmadan vuku bulmaktadır. Bu süreçte şirket sahipleri, yöneticileri, personel, yatırımcılar, kredi veren kurumlar ve devlet eksik / yanlış bilgi sebebiyle zarar görebilmektedir.

Teknolojinin gelişmesi neticesinde kullanılan kurumsal kaynak planlaması (ERP) programları vasıtasıyla planlama sürecinden satışa sürecine işlemler tek programla takip edilebilmektedir. Bu sürecin belli kısımlarında programlar önceden kendilerine tanımlanan veriler doğrultusunda otomatik kayıtlar atabilmektedir.

Şirketlerin aktif değerlerinin önemli bir kısmını oluşturan stoklar muhasebe hilelerinin kolaylıkla gerçekleştirildiği değerlerdir. Kurumsal kaynak planlaması programları işçilik giderleri, hammadde hesaplarından üretim hesaplarına aktarılacak giderler vb. hesaplara otomatik kayıtlar atabilecekleri için stoklar ve maliyet hesapları muhasebe hilelerinin kolaylıkla gerçekleştirilebildikleri değerlerdir.

Bu çalışmada, insan zekâsıyla ve teknolojiyle doğru orantılı şekilde gelişme gösteren muhasebe hilelerinin genel yapısı incelenmiş olup, çalışma tespiti ve çözümüne yönelik atılabilecek adımlar hakkında değerlendirmeler sunulmak amacıyla hazırlanmıştır.

2 HİLE

Şirketlerin varlıklarını sürdürürken karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri de muhasebe hileleridir. Muhasebe hilelerine bazı durumlarda yönetim kadrosu, bazı durumlarda çalışanlar, kendi ya da yakın çevrelerinin çıkarları doğrultusunda veya başka birinin zoruyla başvurabilirler.

Denetim mesleğinin tanımlanması ve Türkiye’de işlerliğinin artması ile birlikte hilelerin tespiti daha da önem kazanmış ve firmalara olan etkisi daha da artmıştır. Hilelerin tespitinin daha kolay hale gelmesi ve firmaların bilinçli ya da bilinçsiz olarak hile ile karşılaşmalarını önleyebilmek adına daha önce yapılan çalışmalardan da yararlanılarak bu tez oluşturulmuştur. Son dönemde giderek önem kazanan ve günümüzde tüm firmalarda kullanılmaya başlanılan bilgisayar yardımı ile tutulan muhasebe süreçlerinde karşılaşılan hileler incelenmiştir.

2.1 HİLE KAVRAMI

Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde hile iki şekilde tanımlanmaktadır. Birinci tanım “Birini aldatmak yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika”. İkinci tanım ise, “Çıkar sağlamak için değersiz bir şey katma” şeklinde sözlükte yer almaktadır.¹

Oxford sözlüğünde hile üç şekilde tanımlanmaktadır. Birinci tanım, birinin parasını ya malını yasal olmayan yollarla almak amacıyla aldatma suçu olarak tanımlanmıştır. İkinci tanım ise, başka birini kandırmak için gerçekten sahip olmadığı yetenek ve yetkinliklere sahipmiş gibi davranan insan şeklindedir. Son tanım ise, insanların iddia ettiği kadar güzel ve yararlı olmama olarak ifade edilmiştir.²

Cambridge sözlüğünde de Oxford sözlüğünde olduğu gibi, hile üç şekilde tanımlanmaktadır. Birinci tanım, hukuksal bir tanım olup, birini aldatarak ya da dolandırarak parasını alma suçu veya kredi kartı/vergi, banka/muhasebe gibi suç türleri şeklinde ifade edilmiştir. İkinci tanım ise, görüldüğü gibi olmayan ve kasten insanları

aldatma, özellikle paralarını almak için kullanılma olarak ifade edilmiştir. Üçüncü tanım, kendilerini olmadıkları gibi göstererek genellikle paralarını almak amacıyla insanları aldatan kişi şeklindedir.³

2.1.1 Literatür Araştırması

Abdülkadir Benli, mükellefin yapması gereken kayıt yerine bu kayıtla nitelik olarak tamamen ayrı olan ve defter tutulma amacını ortadan kaldıran, yani defterler üzerinde yapılan incelemelerin sıhhatini ortadan kaldıracak nitelikte kayıtlar yaparsa, bir yanıltma amacı olması sebebiyle muhasebe hilesi suçunun işlendiği görüşünü savunmaktadır.⁴

Erdem'e göre, hile kelimesi bir takım çıkarlar sağlamak amacıyla birilerini yanıltacak davranışlarda bulunmaktadır. Muhasebe hilelerinin etkileri makro ve mikro düzeyde ortaya çıkmaktadır. Hile eylemi, hileyi yapan tarafından gizlice sürdürülür. Hilekârın kendisine yarar sağlama esası vardır, kasıt unsuru bulunmaktadır, kurban bir şekilde aldatılır.⁵

Söyler, muhasebe hilesini belirli bir amaçla işletmenin işlem, kayıt ve belgelerinin bilerek tahrif edilmesi şeklinde tanımlamaktadır. Muhasebe hilelerinin hatalardan farklı olarak bilgisizlik ve dikkatsizliğe dayanmaksızın kasten yapıldığını, hilenin, belge ve kayıtlar üzerinde bilinçli olarak yapılması sebebiyle, muhasebe sistemi içinde kendiliğinden ortaya çıkarılmasının beklenemeyeceğini ifade etmektedir.⁶

Gülşen Özkan ve Tefvik Nas, hileyi, muhatap nezdinde gerçek durum ve olayların olduğundan farklı görünmesini sağlayacak, kasıt unsuru taşıyan eylem ve davranışlar bütünü olarak tanımlamaktadır.⁷

Cenk Tolga Şimşek ise hileyi, belirtilen muhasebe ilke ve esaslarının bilerek ve vergi kaçırma yönüyle olarak yanlış olarak uygulanması ve sonuç hesaplarına yansımaları gereken hâsılat unsurlarının, sistematik bir şekilde şahıs veya kıymet hesaplarına intikal ettirilmiş olması olarak tanımlamıştır.⁸

Engin Ergüden ve Gülçin Yıldırım'a göre hile, aldatma, rüşvet, sahtecilik, haraç alma, bozulma, yozlaşma, hırsızlık, komplo, zimmet, kötüye kullanma, önemli gerçekleri gizleme gibi eylemleri açıklamakta ve kavramakta kullanılan bir terim olup, bir başka kişi veya grubun zararına neden olacak bir biçimde, bir yarar sağlamak amacıyla, kasıtlı olarak aldatma faaliyetinde bulunmak olarak ifade edilebilir. Ergüden ve Yıldırım hileyi kasıtlı

olarak yapılan; gerçeklere, adalete, dürüstlüğe eşitliğe karşı aldatma, yalan söyleme ve dolandırma faaliyeti olarak da tanımlamaktadırlar.⁹

Süleyman Yükçü ve Seçkin Gönen ise, günümüz koşullarına uygun olarak elektronik hile terimini tanımlamışlardır. Yüklü ve Gönen, kurum içi e-hile ve kurum dışı e-hile terimlerini ayrı ayrı tanımlamayı tercih etmişlerdir. Kurum içi e-hile, belirli bir bireyi hedef alan veya kurumun veri, sistem veya faaliyet güvenliğini etkileyen bir amaçla; ağa, sisteme veya veriye ulaşım yetki seviyesini kasıtlı olarak yetkisinin üstünde veya kötü kullanan mevcut veya eski çalışan veya aracı tarafından yapılan hile şeklinde tanımlanmıştır. Kurum dışı e-hile ise kuruma karşı kurum tarafından istihdam edilmemiş kişi ve kişiler tarafından bir maddi kazanç veya bir hizmetin veya ürünün yetkisiz veya bedeli ödenmeden kullanımı için gerçekleştirilen hiledir.¹⁰

İngiltere Kanunları hilenin klasik tanımını yaparken, düzenbazlık, yalan ya da gizlilik kelimeleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Amerikan birleşik ceza kanunlarında ise genellikle düzenbazlık şeklinde ifade edilmektedir.¹¹

Bu kapsamda hilenin, belli bir amaçla, işletmenin işlem ve kayıtlarına ilişkin kasıtlı olarak dönem sonu finansal tabloların olduğundan farklı gösterilmesi, zimmete para geçirme, vergi matrahının ve karlılığın olduğundan farklı gösterilmesi gibi sebeplere dayanarak muhasebe işlemlerinin yanlış ya da eksik şekilde kayıtlara alınması, bilgi ve belgelerin saklanması amacıyla gerçekleştirilen her türlü yanıltma, aldatma, sahtecilik, rüşvet, komplo, kötüye kullanma vb. davranışları ifade ettiği söylenebilir.

Muhasebe hilesinin tanımı yapılırken atlanmaması gereken en önemli nokta muhasebe hile ve hatasının farkının ortaya konmasıdır. Muhasebe hatalarında, unutkanlık, dikkatsizlik ve bilgisizlik ön plandadır. Rakam hataları, hesap hataları, nakil hataları, değerlendirme hataları, unutma, tekrarlama hataları vb. muhasebenin genel işleyişi sırasında dalgınlıkla kasıt unsuru olmadan yapılan muhasebe hataları olabileceği gibi aynı şekilde tamamen aynı işlemlerin kasıtlı olarak yapılması durumunda muhasebe hileleri şeklinde değerlendirilebilecektir. Muhasebe hata ve hilelerini birbirinden ayıran en önemli unsur kasıt unsurudur. Muhasebe hileleri kasıt unsurunu içerip bilinçli şekilde yapılan eylemlerdir. Muhasebe hataları ise kasıt unsuru içermemektedir.

Örneğin, bir düzensizliğin sürekli olarak tekrar etmesi kasıt unsurunu devreye sokmaktadır. Yine de karar verilmeden önce şartların incelenmesi gerekmektedir. Birbirini tekrar eden hatalar gerçekten bilgisizlikten farkında olmadan da yapılabileceği gibi, bilinçli olarak da yapılabilir.

Muhasebe hilelerine örnek olarak, kasti hatalar, kayıt dışı işlemler, kurmaca hesaplar, belge sahtekârlığı, bilanço maskeleyesi, zamanından önce veya sonra atılan kayıtlar verilebilir.

2.2 HİLE TÜRLERİ

Mulford ve Comiskey'e göre, manipulasyon (hile) yöntemleri beş çeşittir: ¹²

Tablo 1.1. Mulford ve Comiske'e Göre Hile Türleri

Tür	Tanım
Agresif Muhasebe	İstenilen sonuçlara ulaşmak amacıyla kasıtlı olarak sonuca ulaşmayı sağlayacak muhasebe ilkelerinin seçilmesi ve uygulanması
Kazanç Yönetimi	Bir müdür tarafından belirlenmiş bir hedefe, bir analist tarafından yapılmış bir tahmine ulaşmak için ya da istikrarlı ve sürdürülebilir bir akış için yapılan manipulasyon
Gelirin İstikrarlı Hale Getirilmesi	Normal süreç içindeki dalgalanmaları mali açıdan iyi yıllardaki kazançları durağan yıllara aktararak yok etmeye çalışan kazanç yönetiminin bir türüdür.
Hileli Finansal Raporlama	Finansal tablodan yararlananları yanıltmak için bilinçli olarak yanıltıcı beyan verme ya da bazı tutarları dâhil etmeme
Yaratıcı Muhasebe	Finansal rakamlarla oynamak için yapılan her türlü adım (hileli finansal raporlama, kazanç yönetimi ve gelirin istikrarlı hale gelmesi için yapılan tüm işlemleri kapsamaktadır).

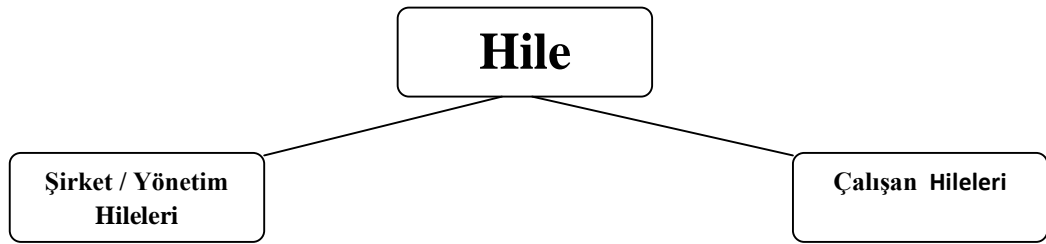
Albrecht ve Zimbelman'a göre hile sınıflandırmasına göre ise, ilk beş hile türü: Çalışan hileleri, tedarikçi hileleri, müşteri hileleri, yönetim hileleri, yatırım hileleridir. ¹³

Tablo 1.2. Albrecht ve Zimbelman'a Göre Hile Türleri

Hile Türü	Suç İşleyen	Suçtan Olumsuz Yönde Etkilenenler	Açıklama
Çalışan hileleri	Şirketin çalışanı	İşveren	Çalışanlar, işverene ait olan varlıkları alma ya da başkalarına devretmek için pozisyonlarını kullanmaktadırlar.
Tedarikçi hileleri	Şirketin tedarikçileri	Tedarikçilerin mal ve hizmet sattığı şirketler	Tedarikçiler fazla fatura düzenlemekte ya da anlaşılardan daha düşük miktar veya kalitedeki malları transfer etmektedir.
Müşteri hileleri	Şirketin müşterileri	Müşterilere satış yapan şirketler	Müşteri ödeme yapmamakta, çok az ödeme yapmakta, ya da aldatma yolu ile şirketten çok fazla ürün almaktadır.
Yönetim hileleri (Finansal Tablo hilesi)	Şirketin yönetimi	Pay sahipleri ve / veya alacaklıları ya da düzenleyiciler (vergi otoriteleri gibi)	Yönetim mali tabloları olduğundan daha iyi olacak şekilde değişmektedir. Bu en pahalı hile türüdür.
Yatırım sahtekârlıkları ya da diğer tüketim hileleri	Hile yapanlar – her türlü	Uyanık olmayan yatırımcılar	Bu hile türleri değersiz planlara para yatırılması için insanların güvenini sağlayarak internet aracılığıyla ya da bizzat yüz yüze yapılır.
Diğer (Muhtelif) hile türleri	Her türlü – Duruma bağlı olarak değişiklik gösterir.	Her türlü – Duruma bağlı olarak değişiklik gösterir.	Başka bir kişiyi aldatmak için onun güvenini sağlama avantajının sağlandığı her an herhangi biri tarafından yapılabilmektedir.

2.2.1 İşletme İçinde Yapılan Hileler (Pozisyona Göre Hileler)

Bu çalışmada hileler, daha sonra kendi içlerinde sınıflandırmak koşuluyla yönetim ve çalışan hileleri olarak ikiye ayırarak incelenecektir.

Şekil 1.1. İşletme İçinde Yapılan Hile Türleri

2.2.1.1 Yönetim Hileleri

Şirket yönetiminin manevi unsura sahip olarak yaptığı hareketleri ifade eder. Mali tablolara ilişkin hileler, varlıkların kötüye kullanılması, maddi unsurların gizlenmesi, yasa dışı hareketler, rüşvet, belge sahtekârlığı vb. hareketler yönetim hilelerinin konusunu oluşturabilmektedir.

a. Yöneticilerin Hile Yapma Sebepleri

İşletme yönetiminin hile yapma sebeplerinin başında, işletmenin finansal durumunu olduğundan iyi göstermeye ya da daha kötü göstermeye yönelik amaçlar gerçekleşmektedir. İşletmenin karının daha az gösterilmesindeki sebep, karın daha az gösterilerek verginin ve kar payının daha az ödenmesidir; karın daha fazla gösterilmesinin sebebi ise, yatırımcıların ilgisini çekmektir.

b. Yöneticiler Tarafından Yapılabilecek Hileler

Yöneticiler tarafından yapılabilecek hileler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

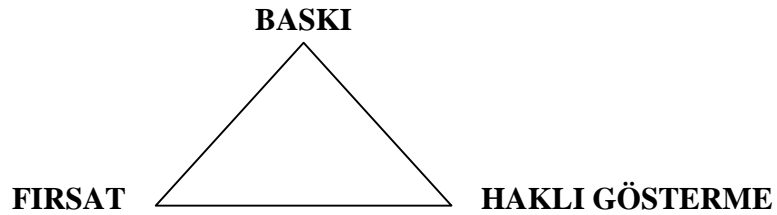
- Kayıt dışı işlemler
- Belge sahtekârlığı
- Henüz gerçekleşmemiş bir işlemi gelir olarak kaydetmek
- Sahte işlemlerde gelir unsuru yaratmak
- Bir seferlik gelirler yaratmak
- Alış ve satış işlemlerindeki çeşitli yolsuzluklar
- Giderlerin yüksek gösterilmesi
- Dönem giderini önceki veya sonraki döneme ait gibi göstermek
- Önceki ya da sonraki dönem giderlerini ilgili döneme ait gibi göstermek
- Değerleme aracılığıyla (stok değerlemesi, kur değerlemesi) yapılan hileler
- Özel giderlerin işletmeye aitmiş gibi gösterilmesi
- Varlıkların bilançodan çıkartılması veya gerçekte olmayan varlıkların bilançoda varmış gibi gösterilmesi

2.2.1.2 Çalışan Hileleri

Çalışan hileleri, yönetim kurulunun ya da yönetimin haberi olmadan, şirket çalışanları tarafından yapılan eylemlerdir. Sahip olunan malları zimmetine geçirme, güvene dayalı görevleri ihlal etme, fikir haklarına ilişkin sırların çalınması ya da ticaretinin yapılması, yasa dışı hareketler vb. çalışan hilelerinin konusunu oluşturabilmektedir. Nejat Bozkurt'a göre, muhasebe ile ilgili anormallikler, iç kontrolün zayıflığı, olağan olmayan davranışlar, analitik anormallikler, aşırı yaşam biçimleri, çeşitli şikâyetler hile belirtileri olarak gruplanabilir.¹⁴

a. Çalışanların Hile Yapma Sebepleri

Çalışanları hileye iten önemli unsurlar, literatürde Cressey'in hipotezinin ardından Joseph T. Wells tarafından hile üçgeni¹ olarak tanımlanmıştır. Cressey'in ABD'de hapisteki 200 mahkûm üzerinde yaptığı araştırma sonucu ortaya attığı hipotezine göre, güvenilir kişiler, kendilerinin tasavvur edemeyeceği ve paylaşamayacak bir mali sorun ile karşılaştıklarında güven ihlalcileri haline dönüşürler. Güven konumlarını ihlal ettiklerinde bu sorunun gizlice çözülebilir olduğunu idrak ederler. Emanet para ve mal kullanıcı olarak kendi anlayışları içerisinde kendilerini güvenilir insan olarak görmek için bunu sözlü olarak ifade ederek kendi kurallarını uyguladıkları bir durumun içine girerler.¹⁵

Şekil 2.1 Hile Üçgeni (HFR Ortamı)

¹ Hile Üçgeni: Fraud Triangle

Hile üçgeninin ardından, literatüre hile karosu² olarak yeni bir kavram kazandırılmıştır. Hile karosunda, hile üçgenine ek olarak, yetkinlik unsuru da getirilmiştir.

Şekil 2.2. Hile Karosu

ACFE tarafından, hile üçgeninin unsurlar aşağıdaki gibi açıklanmıştır.¹⁶

Baskı: Baskı, suçu güdüleyen ilk etkidir. Bireyin, yasal yollarla çözemediği finansal sorunları varsa, sorununu çözmek için para çalmak ya da finansal tablolardaki bilgileri çarpıtmak gibi yasa dışı yollara başvurur. Finansal sorun, bireyin kişisel ya da profesyonel hayatıyla ilgili olabilir. Birinin faturalarını ödeyememesi, içki ya da kumar alışkanlığı, daha büyük ev, daha güzel bir araba gibi sosyal statü sembollerine sahip olmak istemesi, iş verimi hedeflerini karşılamak vb. şeklinde durumlar baskı unsuruna örnek olarak verilebilir.

Fırsat: Suçun gerçekleşmesi için dayandırılan yöntemdir. Birey, finansal sorununu çözmek için yakalanma riskinin az olduğu pozisyonunu kötüye kullanabileceği bir yol bulmalıdır. Failin, sorununu gizlice çözebilmesi önem arz etmektedir. Pek çok insan, sosyal statüsünü sürdürmek adına beyaz yakalılara ilişkin suçları işlemektedir. Örneğin, bireyler uyuşturucu bağımlılıklarını gizleyebilmek, borçlarını ödeyebilmek ya da pahalı evler ya da arabalar almak için çalabilirler. Eğer fail, zimmete para geçirmekten ya da finansal tabloları çarpıtmaktan yakalanırsa, bu durum onun sosyal statüsüne, en az gizlemeye çalıştığı problemi kadar zarar verecektir. Dolayısıyla, dolandırıcı sadece fonları çalmakla kalmaz aynı zamanda bunu yakalanmadan yapar ve suç saptanamaz.

Bu unsur şirketlerin kontrol edebileceği tek unsurdur.

² Hile Karosu: Fraud Diamond

Haklı Gösterme: Dolancuların büyük çoğunluğu suç geçmişi olmayan kişilerdir. Kendilerin suçlu olarak görmezler. Kendilerini kötü şartlar altında kalmış olağan ve güvenilir insanlar olarak görürler. Özetle, dolandırıcılar, kendilerine göre suçu kabul edilebilir ve adil bir biçime getirirler. Dolandırıcıların haklı gösterme olarak kullandıkları kalıplar aşağıda yer almaktadır:

- “Sadece parayı ödünç alıyordum.”
- “Para üzerinde yetkim vardı.”
- “Ailem için çalmak zorundaydım.”
- “Düşük ücretliydim. İşverenim beni aldatıyordu.”
- “İşverenim diğerlerine güvenmiyor ve dolandırılmayı hak ediyor.”

Hile üçgeninde yer almayan fakat hile karosunda yer verilen diğer bir unsur ise, yetkinlik unsurudur.

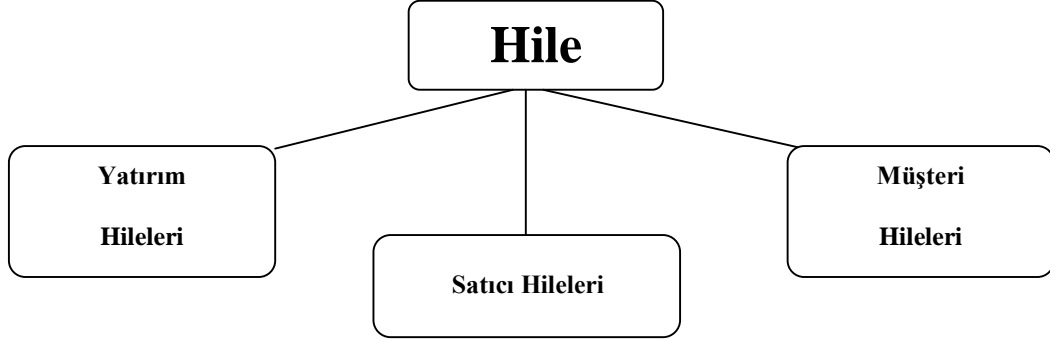
Yetkinlik: Hile yapanların yetkinliğe ilişkin düşünce yapısı ise “Bu işi başaracak insan olmak için gerekli nitelik ve yeteneklere sahibim. Bu özellikli hile fırsatını fark ettim ve gerçeğe dönüştürebilirim.” şeklinde gerçekleşebilmektedir. ¹⁷

b. 10 – 80- 10 Kuralı

NASACT ve Oregon State Contoller’s Division’a göre, popülasyon hileye gösterilen dirence göre üç gruba ayrılabilir.

- Popülasyonunun %10’u dürüsttür ve hangi şartta olursa olsun yakalanmayacakları garanti olsa dahi hileye başvurmamaktadır.
- Popülasyonun %80’i fırsat, baskı ve haklı göstermenin uygun kombinasyonu oluştuğunda hileye başvurmaktadır.
- Popülasyonun kalan %10’u devamlı hile yapabilmek için fırsat aramaktadır. Çok düşük oranda ihtiyaç veya motivasyon hile yapabilmeleri için yeterlidir.

2.2.2 İşletme Dışında Yapılan Hileler

Şekil 3.1. İşletme Dışında Yapılan Hile Türleri

2.2.2.1 Yatırım Hileleri

Yatırım hileleri esas olarak, hileli vaatlerde bulunarak, yatırımcıların gerçek olmayan yatırımlara para koymasını sağlanmaktadır. Ponzi oyunu, yatırım hilelerine örnek olarak verilebilir. 1920’li yıllarda, İngiltere’de bankaların yıllık faiz oranı %5 iken, Charles Ponzi isimli bir iş adamı, yatırımcılarına 90 günde %50 yatırımdan geri dönüş sözü veriyordu.¹⁸ Sözü tutabilmek için, yeni yatırımcıların sisteme dâhil olması gerekiyordu. İlk başta yatırımcılara söz verilen yüksek getiriler ödenmişti. Verilen sözlerin tutulduğunu gören yeni yatırımcılar, daha fazla para yatırmaya başlamışlardır. Fakat bir süre sonra altında gerçek bir yatırım unsuru bulunmadığı için Ponzi Oyununun çöküşü gerçekleşmiştir.

2.2.2.2 Satıcı Hileleri

Satıcı hileleri, satış yapan işletme veya bu işletme çalışanları tarafından, fiyatların şişirilmesi ya da müşteriler tarafından ücretinin ödenmiş olduğu malların tesliminin yapılmaması (eksik teslimat) şeklinde gerçekleşmektedir. Stoklarla ilişkili sayılabilecek bir hile türüdür.

Satıcı hilesinin ortak türleri aşağıdaki gibidir: ¹⁹

- Satıcının maskelenmesi: Şirketlerin ticaret sırasında, kendi gerçek kimliklerini gizlemesidir. Bu durum, hileli hareketin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.
- Bağlantılı eylem: Şu anki ya da daha önceki çalışanların iç kontroldeki bilgilerini kullanarak yakalanmadan, hile yapmalarına olanak vermektedir.
- Kimseye çaktırmadan: Suçlular, yasal faturaları, satıcıları ve ödemeleri karıştırmak için gizli teknikleri kullanarak yakalanmaktan kaçınmaktadır.
- Organize fatura tasarımı: Tecrübeli suçlu grupları, organize, bilgili ve sezgili bir bakış açısı ile şirketleri dolandırmaktadır.

2.2.2.3 Müşteri Hileleri

Müşteri hileleri ise, müşterilerin yanlış bilgiler vererek satıcıları aldatması olarak tanımlanabilir. Müşteriler, satın almış oldukları ürünler için ya para ödemezler, hiçbir şey vermeden karşılığında bir şey alırlar; ya da sahip olmadıkları bir şey vererek firmaları kandırırlar. Örneğin, Chicago’da bir otel odasında büyük kurumsal bir şirketin temsilcisi gibi davranan altı bireyin bir Chicago bankası ile üç telefon görüşmesi yapmaları neticesinde, bankanın New Jersey’de bulunan finans enstitüsündeki hesaplarına yaklaşık olarak 70 milyon dolar transfer ettiğini düşünelim. Para New Jersey’e transfer edildikten sonra, hızlıca İsviçre’ye transfer edilir ve Rusya’dan elmas almak için kullanılabilir. ²⁰

3 DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE HİLE

3.1 DÜNYADAN ÖRNEKLER

3.1.1 Enron Skandalı (2001):

Enron Skandalı, Ekim 2001 yılında Texas'ta yer alan bir Amerikan enerji şirketi olan Enron Şirketi'nin çöküşü ile ortaya çıkmıştır.

Enron Şirketi, iki doğal gaz dağıtım firmasının birleşmesi ile kurulmuştur. Çok kısa zamanda çok hızlı bir büyüme göstererek, aktiflerini 10 milyar dolardan 63,4 milyar dolara çıkarmıştır. 2000 yılında, Fortune Dergisi tarafından çalışılacak en iyi 100 şirket listesinde 22. Sıraya yükselmiştir. ²¹

2001 yılında Enron, ticari bir banka gibi çalışması öngörülen bir gaz bankası kurmuştur. Bu banka, doğalgaz tüketicileri ve tedarikçileri arasında uzun vadeli sözleşmeler ile bir aracı olarak hizmet vermektedir. Bu amaçla, swap, forward ve futures sözleşmeleri gibi finansal türevlerden yararlanılmıştır. Bu süreçte Enron enerji piyasalarının özelleştiği piyasalara girerek, Doğu Avrupa, Afrika, Orta Doğu, Hindistan, Çin ve benzeri ülkelerde enerji projeleri ve yatırımları yapmıştır. Bu piyasalardaki riskler, gaz piyasalarına hızlı giren rakiplerin de olumsuz etkisi ile Enron'un karlılığını olumsuz yönde etkilemiş ve Enron'un piyasalardaki hâkimiyetini azaltmıştır ve neticede Enron likidite krizine girmiştir. Ayı piyasalarının da görülmeye başlanması ile Enron'un likidite krizi, Enron hisse senetlerindeki düşüşler ile daha da büyümüştür. Enron Şirketi'nin yöneticileri, kendi servetlerini arttırmak için yasa dışı / ahlak dışı davranışlar gerçekleştirmiştir. Süreç, Enron'un iflas başvurusu, hissedarlar tarafından açılan davalar ve şirketin piyasa değerinde meydana gelen 60 milyar dolarlık kayıpla sonuçlanmıştır. ²² Aynı zamanda, Enron'un CEO'su Jeff Skilling ise hapis cezasına çarptırılmıştır.

Enron Skandalı aynı zamanda en büyük denetim başarısızlığı ile birlikte anılmaktadır. Enron olayının bu kadar ün kazanmasında beş büyük denetim şirketinden biri olan Arthur Andersen'in da rolü büyüktür. Arthur Andersen, Enron Şirketi'nin, kamuoyu ve

yatırımcıları adına bağımsız denetimini yapmıştır. Şirket aynı zamanda Enron Şirketi'ne danışmanlık hizmeti de vermiştir. Arthur Andersen'in denetiminden geçen mali tablolarında borcun gizlenerek ve karın şişkin gösterilerek yatırımcılarda güven yaratması, yatırımcıların gözünde Enron kadar Arthur Andersen'in da sorumlu tutmalarına neden olmuştur. Bu olay, bütün denetim sektörüne karşı, çok ağır eleştirilere neden olmuştur.

2002 yılında Ocak ayının ortalarında, Arthur Andersen, Enron Şirketi'nin denetiminden sorumlu olan ortağını, SEC'in Enron'un muhasebesinin incelemeye başladığını öğrenmesiyle, binlerce belge ve e-posta mesajının imha edilmesini emretmesi nedeniyle kovduğu belirtmiştir.²³ Fakat bu olay, Arthur Andersen'in binlerce müşteri kaybetmesini engelleyememiştir. Arthur Andersen'in gerekli belgeleri, SEC'e vermeyerek imha edilmesi üzerine, SEC tarafından firmaya dava açılmış ve suçlu bulunmuştur. Bu olay, Arthur Andersen'in, halka açık şirketlerin hesaplarını denetlemesine engel olmuştur.²⁴

3.1.2 WorldCom Skandalı (2002):

Amerika Birleşik Devletleri'nin en büyük ikinci telefon şirketi WorldCom'un karını olduğundan fazla göstermesinin ortaya çıkmasıyla WorldCom Skandalı patlak vermiştir.

WorldCom Şirketi, 1980'li yıllarda küçük bir şirket olarak iş hayatına girmiştir. Kısa zaman içinde dünyadaki en büyük telekom şirketlerinden biri haline gelmiştir.1990'lı yıllarda, WorldCom altmıştan fazla şirketi satın almıştır. 1997 yılında, WorldCom, MCI şirketini satın almıştır. Zamanla Amerika Birleşik Devleti'ndeki internet trafiğinin yaklaşık olarak yarısını kontrol etmeye ve dünyadaki e-posta trafiğinin en az yarısını elinde tutmaya başlamıştır. Böylece, WorldCom'un büyümesi ile hisse bedelleri 60 Dolar'ın üzerine çıkmıştır.²⁵

WorldCom, telefon hatlarının finansal kiralamalarına ilişkin harcamaları gider olarak bilançosuna taşıyarak, gelir tablosunun birdenbire çok daha iyi görünmesini sağlamıştır. Böylece yatırımcıların gözündeki imajı sağlamlaştırmıştır. WorldCom şirketinin denetim şirketi Arthur Andersen şirkettir.

2002 yılı Mart ayında, SEC tarafından muhasebe prosedürleri için bilgi alma talebi ile karşılaşmıştır. Nisan ayında, Standard & Poor's, WorldCom'un uzun ve kısa dönemli kurumsal kredi oranını düşürmüştür. Yine Nisan ayında, Moody's de şirketin uzun dönem

oranını, Fitch ise WorldCom'un gelirinin 2002 yılında gerileyeceğini söyleyerek şirket oranını düşürmüştür. Eylül ayında, WorldCom'un önceki denetçisi, komplo olayları, hisselerde sahtekârlık ve SEC'e yalan beyanlarda bulunmakla suçlanmıştır. Ekim ayında ise, WorldCom'un önceki finans direktör ve önceki iki finans elemanı, hisselerde sahtekârlık ve komplo ile suçlanmıştır. Aralık ayında, WorldCom direktörlerinden altı tanesi istifa etmiştir ve şirket iflas etmiştir.²⁶

2003 yılında, iflas mahkemesi, MCI'ın iflas için yeniden yapılanma isteğini kabul etmiştir. 2004 yılında ise, MCI resmi olarak iflastan kurtulmuştur.

3.1.3 AOL Time Warner (2002):

AOL Time Warner birleşmesi esnasında, yaşanan muhasebe hilesi ile birleşme başarısızlığa uğramıştır.

America Online şirketi Quantum Computer Services ismi ile 1983 yılında kurulmuştur. 1991 yılında, America Online olarak ismini değiştirmiştir. 1992 yılında NASDAQ aracılığıyla halka açılmış olup, iki yıl içinde hisselerinin değeri %50000 artmıştır.

Time Warner ise, Time ve Warner Brothers isimli şirketlerin birleşmesi ile oluşmuştur. 1922 yılında kurulan Time'ın ana iş alanı dergi basımcılığı, 1923 yılında kurulmuş olan Warner Brothers'ın ise, film yapımıdır.

New York Times'da, 2010 yılında AOL ve Time Warner'ın birleşmelerini kronolojik olarak kaleme alınmıştır.10 Ocak 2000 tarihinde, Time Warner ve America Online birleşeceklerini duyurmuşlardır. Bundan sonra, AOL'in hisselerinin değeri artmıştır. Ocak 2001 döneminde Federal Haberleşme Komisyonu, birleşmeyi onaylamıştır. Aralık 2011'de, birleşmenin tamamlanmasından sonra, AOL Time Warner, büyüme hedeflerini karşılamakta zorlanmaya başlamıştır. 2002 Nisan döneminde, hisse sahipleri durumdan endişe duymaya başlamıştır. Temmuz 2002'de SEC, AOL Time Warner'ın muhasebesiyle ilgili soruşturma başlatmıştır. Şirket, Washington Post'ta yayınlanan ve AOL'in gelirlerini şişirdiğini anlatan iki makale sonucunda bu soruşturmanın başladığını açıklamıştır. Eylül 2003 döneminde, AOL Time Warner, isminin başındaki ilk üç harfi atarak ana ismine dönmeye karar vermiştir. Üç yıllık soruşturmadan sonra, Time Warner 510 milyon dolarlık bir maliyetle karşılaşmıştır. Ağustos 2005 döneminde, Time Warner, birleşme sebebiyle

muzdarip olan çalışanlar ve hisse sahipleri ile davayı anlaşma yoluyla çözüme yoluna gitmiştir. Eylül 2007 döneminde, AOL, genel müdürlüğünü Virginia'dan New York'a taşıyarak, kendisini pazarlama uzmanlığı konusunda yeniden yapılandırarak Google, Yahoo ve Microsoft ile rekabet halinde olacağını açıklamıştır. Mart 2008'de, Time Warner, işteki zayıflıklarını kabul ederek, AOL'in, onu en güçlü ve değerli kılacak başka bir şirket ile birleşmesine açık olduğunu duyurmuştur. Mayıs 2009 döneminde, Time Warner, AOL ile ayrılacaklarını açıklamıştır. Aralık 2009'da ise, Time Warner ile uzun dönemli ayrılış süreçleri resmileşen AOL kendi halka açık şirketi ile ticaret yapmaya başlamıştır.²⁷

3.1.4 American International Group Skandalı (2005)

American International Group, 1919 yılında Çin'de kurulmuştur. 130 ülkede faaliyet gösteren, dünya üzerindeki en büyük sigorta şirketlerinden biridir. Borçlarını alacak olarak muhasebe kayıtlarına intikal ettirerek gelir etkisi yaratmış ve müşterileri American International Group ile ödeme anlaşması olan sigortacılara yönlendirmiştir. 11 Milyon Dolar'dan yüksek bir kaybı gizlemiştir. Bu süreçte, Şirket'in parası kullanılarak hisse değeri arttırılmaya çalışılarak kişisel fayda sağlanmaya çalışılmıştır.

2001 yılında, SEC American International Group'un sahte sigortacılık kayıtları ile bilançosunu değiştiren bir müvekkil şirketine yardım ettiğini öğrenmiştir. 2003 yılında, SEC ve Adalet Bakanlığı American International Group'a para cezası vermiş ve şirket için bağımsız danışman tutulmuştur. 2004 yılında, Büyük Federal Juri, American International Group'un gelir düzenlemeleri hakkında inceleme başlatmıştır. Eylül 2008 döneminde, yüksek faizli ipotek sistemi eriyerek türev portföyü çökmüş, kredi notu düşürülmüştür, 2008 ve 2009 yıllarında hükümetten yardım almıştır.

Sonuçta, American International Group'un genel müdürü 4 yıl hapis, 200.000 Dolar ceza almıştır. Diğer üst düzey yöneticilerden pek çoğu da suçlu bulunmuştur.²⁸

3.1.5 Bernie Madoff Skandalı (2008)

Wall Street'in yatırım danışmanı olan Bernard Madoff'un adının karıştığı yolsuzluk skandalıdır. Ponzi oyununa benzer bir yapıyla yatırımcıları 50 Milyar Dolar dolandırdığı

gerekçesiyle 2008 Aralık ayı ortalarında tutuklanmış, kefaletle serbest bırakılmasının ardından 150 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.

MADOFF Investment Securities şirketi, 1960 yılında, Bernard Madoff tarafından 5 Bin Dolar sermaye ile kurulmuştur. 2000'li yıllarda, ABD'nin en büyük işlem ve yatırım fonlarından biri olarak varlığını sürdürmüştür. Şirkette, Ponzi oyununun oynandığı bölüm, varlık yönetimi bölümüdür. Yatırım danışmanlığı işi, şirketin diğer iş alanlarından daha gizli bir şekilde yürütüldüğü için şirket yönetiminde söz sahibi olan, Madoff'un oğullarının bu oyun hakkında bilgisi bulunmamaktadır. Piyasaların düşüş gösterdiği zamanlarda bile çok ciddi getiriler sağlayan Madoff, şüpheleri üzerine çekmekteydi. 2001 yılında, SEC'e piyasadaki yöneticilerden biri tarafından MADOFF Investment Securities şirketinin getirilerinin gerçek olamayacağını hususunda bir yazı yazılmıştır. 10 Aralık 2008 yılında, Madoff'un oğulları da süreçten şüphelendikleri için FBI ile yaptıkları görüşmelerde, Madoff'un finansal dokümanlarını bir kasada gizlediği ve dokümanların şifreli olduğunu belirtmişlerdir. Federal Cezaevleri İdaresi'nin vermiş olduğu ceza ise, Madoff'un tuvalet temizlemesi, yerleri süpürmesi ve cezaevi mutfağında çalışması olarak şekillenmiştir. MADOFF Investment Securities şirketinin SEC tarafından yakalanmasını güçleştiren özellikler ise, MADOFF Investment Securities şirketinin yatırımcılarına her hafta alınıp satılan hisseleri ve bu ticarete ilişkin kayıp ve kazançları göndermesi, parasını geri isteyen yatırımcıya, parasının kısa sürede ödenmesi, yıllık faiz getirisinin çok yüksek olmaması nedeniyle yatırımcının güveninin kazanılması, yapılan yatırımlar hedge fon olmadığı için portföyünü bir bankada tutma zorunluluğunun bulunmaması, şirket statüsünden dolayı, küçük bir inceleme şirketi dışında kimsenin denetimine tabi olmamasıdır.²⁹

SEC eski başkanlarından Harvey Pitt, Madoff'un dolandırdığı insanların sadece yatırımcılar değil, birçok hayırsever ve vakfın parası olduğunu belirtmiştir.³⁰ Madoff'un uzun süredir piyasada olması ve yatırımların kolay olması sebebiyle emekliler dahil ona güvenen pek çok insan yatırımlarını kaybetmiştir.

3.1.6 Satyam Skandalı (2009)

Satyam Systems, dünya çapında bilinen 1987 yılında Hindistan'da kurulmuş olan bilişim teknolojileri firmasıdır. Sahte gelirler, sahte marjlar ve sahte nakit tablolarını

göstererek hileyi gerçekleştirilmiştir. Böylece yatırımcıların gerçek olmayan verilerle mutlu olmasını sağlamıştır.

Şirketin kurucusu Ramalinga Raju, hissedarlarına yazdığı mektupta, Satyam'ın zararını kapatmaya çalıştığını, bunu yaparken de borç batağına saplandığını, kurtulmaya çalışırken, yalanlar ve borçların arasında kısır döngüye girdiğini belirtmiştir. Borçlardan kurtulma çabasını, yem olmadan nasıl paçayı kurtaracağını bilmeyerek bir kaplanı sürmeye benzetmiştir. Bu mektubu yazdıktan sonra da ortadan kaybolmuştur. Yönetim kurulu üyeleri ise hile olayı ve Raju' nun nerede olduğu hakkında bilgilerinin olmadığını bir basın toplantısında belirtmişlerdir. Hindistan'ın Menkul Kıymetler Borsa'sı Satyam'ı indekslerinden çıkardıklarını açıklamışlardır. Hindistan Endüstrisindeki ana oyuncular da bu haberler karşısında hayal kırıklığına uğramış ve şok olmuşlardır.³¹

SEC, daha önce Satyam'ın finansal tablolarının bağımsız denetim hizmetini eksik olarak yürüten ve büyük bir muhasebe hilesinin yıllardır yakalanmamasına izin veren PwC tarafından onaylanmış olan beş Hindistan kaynaklı denetim şirketini tasdik etmiştir.³²

Sonuç olarak, Satyam'ın kurucusu ve başkanı ile eski yöneticisi olan kardeşi tutuklanmışlardır. Satyam'ın çalışan iki denetçisi de Nisan 2001 – Eylül 2008 dönemi arasında denetim takım üyesi olarak sorumluluklarını büyük olasılıkla ihmalden suçlu bulunmuşlardır.³³

3.2 TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLER

3.2.1 Banka Yolsuzlukları

3.2.1.1 İmar Bankası (2003):

Türkiye İmar Bankası Türk Anonim Şirketi (İmarbank) 22 Nisan 1928 tarihinde kurulmuştur. 90'lı yıllarda verdiği yüksek faiz oranları ile yatırımcıların ilgisini çekmeyi başarmıştır.

BDDK'nın hazırladığı rapora göre, yasal defterlere esas teşkil edecek veriler, şubeler tarafından değil, genel müdürlük tarafından hazırlanmıştır. Şubelerde yapılan tüm işlemler, genel müdürlükte bulunan ana belleğe transfer edilmektedir. Bu transfer sonrası gelen verilere ilişkin mevduatı ödenecek vergileri ve giderleri fiktif muhasebe kayıtları ile az

göstererek ve müşterilerle yapılan bono işlemlerini muhasebe kayıtlarından silmek için iki program kullanılmıştır.³⁴

Dönemin devlet bakanı, resmi kayıtlara göre 750 Trilyon olarak gözüken mevduatın, yaklaşık 8 Katrilyon değere ulaştığı bilgisini vermiştir.³⁵

En sonunda, İmar Bankası BDDK tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir. İdare Mahkemesi konuyla ilgili olarak SPK'yı sermaye piyasasını ilgilendiren devlet iç borçlanma senedi satışına engel olmadığı gerekçesiyle, BDDK'yı ise, İmar Bankası'nın izinsiz devlet iç borçlanma senedi sattığının BDDK tarafından bilinmesine rağmen herhangi bir önlem alınmadığı, BDDK'nın düzenleyici ve önlem alıcı görevlerini yerine getirmediği, tasarruf sahiplerinin çıkar ve haklarını korumadığı gerekçeleriyle hizmet kusuru bulunduğu yönünde karar vermiştir. Bunun üzerine, SPK, kendi menkul kıymetlerini halka arz eden bankalarla sermaye piyasası faaliyetinde bulunan bankaların, sınırlı şekilde Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olduğu, sermaye piyasası kurumu niteliği taşımayan bankaların mevzuata aykırı işlem yapıp yapmadığını SPK'nın denetleme yetkisi olmadığını, denetim yetkisinin BDDK'da olduğunu; BDDK ise, izinsiz sermaye piyasası faaliyetlerinin durdurulması için gerekli tedbirleri almanın SPK'nın görevi olduğunu iddia ederek temyiz dilekçelerini sunmuşlardır. Danıştay 13. Dairesi ise, 21 Ekim 2002 tarihinden itibaren bankanın devlet iç borçlanma senedi satışı yapmaya başladığı ve bunu reklamlarla halka duyurduğu gerekçesiyle, İdare Mahkemesinin kararını onayarak, her iki kurumun da hizmet kusuru bulunduğunu belirterek bankadan satın alınan devlet iç borçlanma senedi bedellerinin BDDK ve SPK tarafından tanzim edinmesini sağlamıştır.³⁶

Sonraki süreçte ise, İmar Bankası'ndan karşılıksız hazine bonusu alıp, TMSF'ye başvuruda bulunan hak sahiplerine etaplar halinde ödemeler yapılmıştır.³⁷

3.2.1.2 Kasırga Operasyonu (2000):

1999 yılında Egebank, Yurtbank, Esbank, Sümerbank ve Yaşarbank'ın TMSF'ye devrinden sonra 2000 yılında, batık bankalara yönelik kapsamlı bir operasyon başlatılarak incelemeye alınmıştır ve iki ayda yüz kişiden fazla olmak üzere, banka yöneticileri, çalışanları ve yakınlarını gözaltına alınmıştır. Soruşturma ve incelemeler neticesinde,

yapılan yolsuzlukların naylon şirketlere kredi kullanılması ve off-shore hesapları yoluyla yapıldığı anlaşılmıştır.

Operasyonun büyüklüğü nedeniyle operasyon dört dalga olarak yapılmış olup, Kasırğa 1, Kasırğa 2, Kasırğa 3 ve Kasırğa 4 olarak adlandırılmıştır. Kasırğa 1’de Egebank, Kasırğa 2’de Sümerbank, Kasırğa 3’te Yurtbank, Kasırğa 4’te Bank Ekspres mercek altına alınmıştır.

Egebank’a el konulmasından bir gece önce bankanın genel müdürlük binasından evrakların kaçırıldığı kamera kayıtları ile tespit edilmiştir. Egebank’la ilgili olarak dört ana yöntem kullanılmıştır. Bahse konu yöntemler aşağıda açıklanmıştır.

1. Bankanın garantisi kullanılarak yurtdışındaki bankalardan kredi çekilmesi,
2. Firmaların komisyoncular aracılığıyla kredi alması ve firma sahiplerinin haberi olmadan komisyonların bankanın eski sahibi Y.M.D.’ye aktarılması,
3. Egebank’tan kredi isteyen ve hiçbir faaliyeti olmayan naylon şirketlerin kredilerinin banka yönetim kurulu tarafından onaylanması,
4. Müşterilerin onayı ile Y.M.D’in yurt dışındaki off-shore bankasına transfer edilen paranın sonradan kağıt üzerinden Y.M.D’in firmalarına kredi olarak ödenmesidir.

Sümerbank ve Yurtbank için aynı yöntem izlenmiştir: Off-shore hesaplarında toplanan tutarlar, banka personeline baskı yapılmak suretiyle, yurtdışında kurulan paravan şirketlere aktarılmıştır.³⁸

3.2.2 Hayali İhracat ve Sahte Fatura Yolsuzlukları

3.2.2.1 Balina Operasyonu (1999):

Kamuoyunda balina operasyonu adıyla bilinen hayali ihracat ve naylon fatura soruşturması Iğdır’da faaliyet gösteren şirketin 1.5 milyon dolarlık hayali ihracatının ortaya çıkarılması ile başlamıştır. Bahse konu şirket, 1998 yılında yaklaşık 13 milyar 700 milyon liralık KDV iadesi almıştır. Şirket hayali ihracatlarını Haydarpaşa Gümrüğü aracılığıyla Tunus’ta bulunan bir paravan şirket vasıtasıyla gerçekleştirmiştir. Şirket naylon faturalarını İzmir’de faaliyet gösteren Tan Tekstil isimli firmadan komisyon karşılığında düzenlenmiş

nylon faturalar aracılığı ile yapmaktadır. Yurt dışına tekstil ürünleri yerine kumaş parçaları gönderen İzmir ve Gaziantep’li iş adamlarının altı tekstil şirketi operasyon kapsamında incelemeye alınmıştır. Yılteks Dış Ticaret, Ergün Tekstil, Yeşer Tekstil, Günçe Tekstil, Türkmenoğlu Tarım Ürünleri Şirketi ve bu kapsamda incelenen diğer şirketlerin de Haydarpaşa Gümrüğü’nden çıkış yapılarak Tunus’taki El-Sadaka’ya hayali olarak gönderildiği tespit edilmiştir.³⁹

Aynı operasyon kapsamında, Merkezi İstanbul olarak görülen Omeks firmasının Iğdır Dilucu Gümrüğü’nden, sahte gümrük çıkış beyannameleri aracılığıyla, hayali bisküvi, tereyağı ve kaşar peyniri ihraç ettiği anlaşılmıştır. Teyit belgeleri Gümrük Müdürlüğü’ne ulaşmadan, açılıp, sahte onay verilmesi ve İzmir Gümrüğü, Vergi Daireleri ve Ege İhracatçı Birlikleri’ne faks cihazlarıyla sahte belge gönderilmesi suretiyle bu işlemin yapıldığı anlaşılmıştır. Söz konusu firmanın resmi belgelere göre sahibi ise Antakya’da çobanlık yapan ve iş vaadiyle şirketin esas sahibi O.B. ve şirket müdürü A.I. tarafından kandırılmış olan, götürüldüğü noterde iş formu diye imzalamış olduğu belge ile şirketin patronu olmuş olan H.G.’dir. Başka bir hayali şirketin kurulması için ise, yine aynı köyden göze batmayacak başka bir şahsın çeşitli vaatlerle kandırılarak hayali ihracat şirketinin patronu olması sağlanmıştır.⁴⁰ Böylece haksız kazanç elde etmişlerdir.

Toplamda 28 il ve 20 ülkede yapılan incelemeler neticesinde, Balina Operasyonu’nda yirmi dokuzu tutuklu olan, yüzeliden fazla sanık hakkında DGM tarafından “cürüm işlemek adına çete oluşturmak” suçuyla iddianame hazırlanmıştır. Dava sürecinde hayatını kaybeden M. N.’nin içinde bulunduğu sekiz kişi hakkındaki dava ortadan kaldırılmış olup, kırk iki sanık beraat etmiştir. Otuz iki sanığa 2 ila 12 yıl arasında değişen hapis cezaları verilmiştir.⁴¹

3.2.2.2 Sahte Fatura Operasyonu(2013):

İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ne yapılan bir ihbar nedeniyle, Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü’nün belirlemiş olduğu beş şüphelinin iş yerlerine ve evlerine baskın yapılmıştır. Bu baskınlar neticesinde yaklaşık iki yüz yirmi farklı firmaya ait fatura koçanı ve 50 Milyon TL’lik sahte fatura ve yüz yedi firmaya ait sahte kaşe ele geçirilmiştir. Yapılan işlemlerin ardından, üç şüpheli serbest bırakılmıştır. Şüphelilerin düzenledikleri

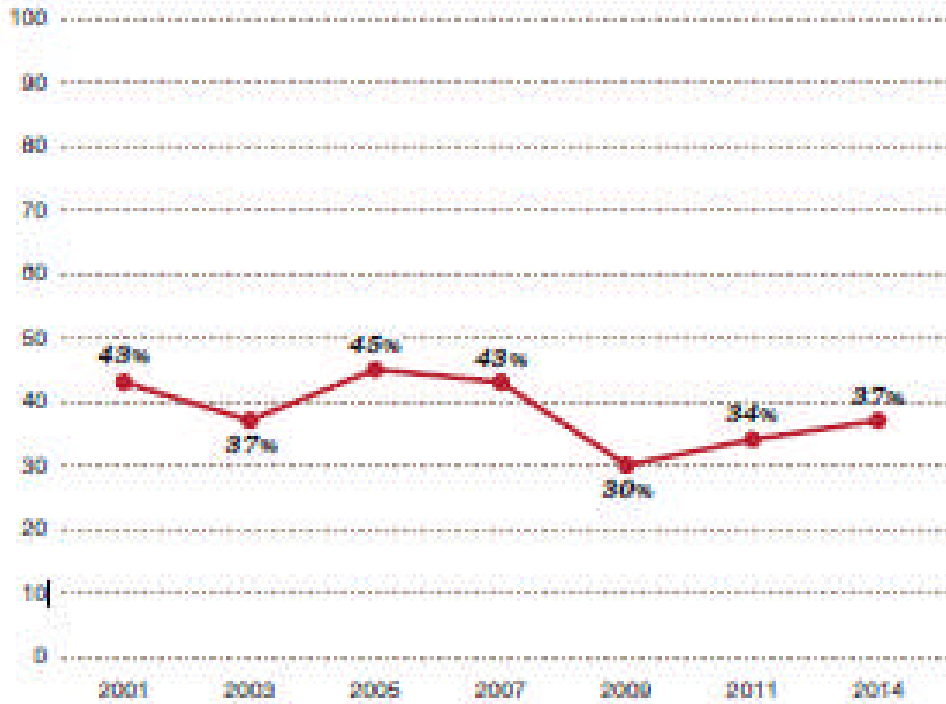
faturalardan %3 oranında komisyon aldıkları ve yakalanana kadar sattıkları faturalardan 2 Milyon TL kazanç elde ettikleri belirtilmiştir.⁴²

3.3 HİLENİN SON YILLARDAKİ DURUMU

3.3.1 2014 Yılı Küresel Ekonomik Suç Durumu

Dünyada ve Türkiye’de gerçekleştirilen hile örneklerinin açıklanmasının akabinde, uluslar arası denetim şirketi olan PricewaterhouseCoopers tarafından 95’ten fazla ülkeden, 5128 katılımcı ile gerçekleştirilen küresel ekonomik suç anketi raporuna istinaden, son yıllarda muhasebe hileleri ve suçlarının gelişiminin aşağıdaki şekilde olduğu görülmüştür:

Ankete katılan ülkelerdeki şirketler 2011 yılında gerçekleştirilen ankete oranla %3 oranında daha fazla ekonomik suç ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. 2001 yılından itibaren ekonomik suçların gelişimi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:⁴³

Şekil 4.1. 2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu’na Göre Yıllar İtibariyle Rapor Edilmiş Ekonomik Suçun Dağılımı

Tabloda görüldüğü üzere, raporlanmış suç oranı yıllar itibariyle birbirini yakın oranlarda iniş ve çıkışlar göstermiş olsa da en yüksek oranın (%45) 2005 yılında gerçekleştiği görülmektedir. 2001 ve 2007 yıllarında %43 oranı ile yine yüksek seviyelerde seyrederken, 2009 yılında 2001 yılından itibaren ki en düşük orana (%30) ulaşmıştır. 2009 yılından sonra 2011 ve 2014 yıllarında ise %34 ve %37 oranında yine yükselişe geçmiştir.

Yine PwC tarafından gerçekleştirilen ankete göre, bölgesel anlamda, ekonomik suçların dağılımı aşağıdaki gibidir:⁴⁴

Tablo 2.1. 2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu'na Göre Bölgelere Göre Rapor Edilmiş Ekonomik Suçun Dağılımı

Bölge	2011 yılında raporlanan hile	2014 yılında raporlanan hile
Afrika	%59	%50
Kuzey Amerika	%42	%41
Doğu Avrupa	%30	%39
Latin Amerika	%37	%35
Batı Avrupa	%30	%35
Asya Pasifik	%31	%32
Orta Doğu	%28	%21
Gelişmekte olan sekiz ülke	%35	%40
Küresel	%34	%37

Yukarıda bahsi geçen tablodan da anlaşılacağı üzere, Afrika, Kuzey Amerika, Latin Amerika, Orta Doğu ülkelerinde 2014 yılında raporlanan hile oranı 2011 yılına oranla düşüş gösterirken, Doğu Avrupa, Batı Avrupa, Asya Pasifik ve gelişmekte olan sekiz ülkede raporlanan hile oranı artış göstermiştir. Batı Avrupa'daki artışın özellikle bankacılık ve finans sektöründeki hilelerden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ankete göre, Türkiye gelişmekte olan sekiz ülke arasında sayılmıştır. (Tabloda yer alan gelişmekte olan sekiz ülke: Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Meksika, Rusya, Güney Afrika ve

Türkiye’dir.). Küresel anlamda bakıldığında ise, raporlanan hile oranındaki artış 2011 yılı ile kıyaslandığında %3’lük bir artış göstermektedir.

Gelişmekte olan sekiz ülkenin ekonomik suç dağılımı ise ayrıntılı olarak aşağıda yer almaktadır:⁴⁵

Tablo 2.2. 2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu’na Göre Gelişmekte Olan Sekiz Ülkede Rapor Edilmiş Ekonomik Suçun Dağılımı

Bölge	2011 yılında raporlanan hile	2014 yılında raporlanan hile
Brezilya	%33	%27
Rusya	%37	%60
Hindistan	%24	%34
Çin *	-	%27
Güney Afrika	%60	%69
Türkiye	%20	%21
Meksika	%20	%36
Endonezya **	%40	-
Küresel	%16	%37

* 2014 Çin için istatistikler hesaplanırken Hong Kong/Macau dâhil edilmemiştir. – 2011 için oran bulunmamaktadır.

** 2014 için oran bulunmamaktadır.

Gelişmekte olan sekiz ülkenin incelenmesi neticesinde, raporlanan hile açısından 2011 ve 2014 yılları arasında %37’den %60’a çıkarak en büyük artışın Rusya’da gerçekleştirildiği görülmektedir. Türkiye’de %20’den %21’e yükselen raporlanan hile oranı açısından 2011 ve 2014 yılları arasında oransal olarak çok büyük bir değişiklik gözlenmemektedir.

3.3.2 Bilişim Suçları

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, muhasebe programlarının şirketlerdeki yeri ve etkisi gün ve gün artmaktadır. Her ne kadar bu programlar insanların işlerini kolaylaştırarak hata riskini azaltsa da aynı zamanda programlar aracılığıyla bilinçli olarak yapılan ya da yaptırılan hilelerin de tespitini zorlaştırmaktadır.

Siber suçlar olarak da adlandırılan bilişim suçları, şirketlerin muhasebelerinde de aktif olarak rol oynamaktadır. Uluslar arası denetim şirketi olan Ernst and Young tarafından gerçekleştirilmiş olan 13. Küresel Hile Anketi'nde, katılımcılara bilişim suçlarının risk oranının şirketleri için ifade ettiği değer sorulmuş olup, sonuçlar aşağıdaki tabloda belirtildiği şekilde ortaya çıkmıştır:

Şekil 5.1. Bilişim Suçlarının Sektör Bazında Risk Algısı

Şekilde de görüldüğü gibi, finansal hizmet sektöründeki firmaların %33'ü için bilişim suçları çok yüksek risk taşımaktadır, yine aynı sektördeki firmaların %33'ü için de makul düzeyde risk taşımaktadır. Söz konusu sektördeki firmalardan yalnızca %12'si bilişim suçlarının şirketleri için çok düşük risk taşıdığını ifade etmişlerdir.

Yine ankete göre, yağ, gaz ve madencilik sektörü ile üretim ve kimyasal sektörlerindeki firmaların %15'i bilişim suçlarının çok yüksek oranda riskli olduğunu belirtmişlerdir. Yağ, gaz ve madencilik sektöründeki firmaların %34'ü, üretim / kimyasal sektörlerindeki firmaların %37'si bilişim suçlarının kendileri için makul düzeyde risk oluştuğu şeklinde yorum yapmışlardır.

Şekilde de görüldüğü üzere, bilişim suçlarının her sektöre etkisi olsa da fiziki anlamda üretim alanında faaliyet gösteren şirketlere kıyasla, hizmetlerini neredeyse tamamının bilgisayar ortamında gerçekleştirildiği ve bilgilerin bilgisayar ortamında saklandığı finans sektöründeki firmalar için bilişim suçlarının risk algısı daha fazladır.

4 MUHASEBE STANDARTLARI VE KANUNLARDA YER ALAN HİLEYE YÖNELİK AÇIKLAMALAR

4.1 KANUNLARDA VE STANDARTLARDA YER VERİLEN TANIMLAMALAR

4.1.1 Önceki Kanunlarda Yer Alan Tanımlamalar

Her ne kadar günümüzde, kanunlarımızda hileye ilişkin net bir tanımlama yapılmamış olsa da, geçmişte bu yönde tanımlamaların mevcut olduğu gözlenmiştir. Örneğin, 13 Aralık 1919 tarihli Harp Kazançları Hakkında Kararname'nin 34. maddesinde, sahte ve mükerrer defter düzenleyerek ve muhasebe hileleri yaparak vergi kaybına neden olanlara, kesilecek vergi cezalarına ek olarak, üç aydan üç yıla kadar hapis cezası da verilebilecektir şeklinde bir ifade mevcuttur.⁴⁶

4.1.2 Vergi Usul Kanunu'na Göre

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda hile kavramının tanımına yer verilmemiş olup, 359. maddesinde defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapanların, gerçek olmayan veya kayda konu işlemlerle ilgili bulunmayan kişiler adına hesap anlar veya defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedenlerin cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.⁴⁷

4.1.3 Borçlar Kanunu'na Göre

6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun aldatma başlıklı 36. maddesinde, “Taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile, sözleşmeyle bağlı değildir. Üçüncü bir kişinin aldatması sonucu bir sözleşme yapan taraf, sözleşmenin yapıldığı sırada karşı tarafın aldatmayı bilmesi veya bilecek durumda olması hâlinde, sözleşmeyle bağlı değildir.” şeklinde hüküm verilmiştir.⁴⁸

Görüldüğü üzere, mevzuatımızda hesap hileleri ve muhasebe hilelerine başvuranların ceza ile karşı karşıya kalacağı belirtilmesine rağmen, hesap hilesi ve muhasebe hilesinin tanımı tam olarak yapılmamıştır.

4.1.4 Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre

Muhasebe işlemlerinin incelenmesi sırasında, en dikkat edilmesi gereken konu hata ve hile ayrımının yapılabilmesi için en önemli etken kasıt unsurudur (manevi unsur). Manevi unsur, eylemin bilerek farkında olarak yapılmasını ifade eder. Bu tip eylemlerin hile olduğunu anlamak zordur. Hilelerde kasıt unsuru mutlaka vardır, hatalarda ise bilgisizlik, dikkatsizlik ve ihmal..vb alt unsurlar vardır. Hata kavramı Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı TMS 8’de “Hatalar, finansal tablo kalemlerinin tanınması, ölçülmesi, sunulması ve açıklaması sırasında ortaya çıkar. Eğer finansal tablolar, önemli bir hata veya işletmenin finansal durumunu, finansal performansını veya nakit akışlarını yanlış göstermeye yönelik önemsiz de olsa kasıtlı yapılmış ön bir hatayı içeriyorsa, TFRS’ ye uygun değildir...

...İşletmenin bir veya daha önceki finansal tablolarında, güvenilir bilgiyi kullanmaması veya yanlış kullanması sonucu ortaya çıkan aşağıda sıralanan, ihmaller veya yanlış bilgilendirmelerdir. Güvenilir bilgi;

(a) Finansal tabloların onaylanması sırasında mevcut olan ve

(b) Finansal tabloların hazırlanması ve sunulması esnasında elde edilebilir olması ve dikkate alınmış olması beklenen bir bilgi olmalıdır.

Bu tip hatalar; matematiksel hataları, muhasebe politikalarının uygulanmasındaki yanlışlıkları, yolsuzlukları ve bilgilerin yanlış yorumlanmasından veya yönetilmesinden kaynaklanan etkileri içerir...” şeklinde açıklanmıştır.⁴⁹

4.1.5 SPK’ya Göre

Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ (Seri:X, No:22)’nin 4. maddesinde hata ve hilenin ayrımına ilişkin net bir açıklama yapılmış olup hile ve usulsüzlükleri hatadan ayıran temel unsurun, finansal tablolarda yanlışlığa sebep olan fiilin kasıtlı olarak yapıp yapılmadığı şeklinde kasıt unsuruna dikkat çekilmiştir.⁵⁰

Danıştay ve Anayasa Mahkemesi yürürlükteki kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı ceza verilemeyeceği yaklaşımını benimsemişlerdir. Danıştay, muhasebe hilelerinin Vergi Usul Kanunu'nda tanımlanmaması nedeniyle, her fiilin vergi ziyayı cezasına neden olup olmadığına bakılarak suç olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Anayasa Mahkemesi'ne göre, suçun yasadaki tanıma birebir uyması gerekmektedir.⁵¹

4.1.6 Yurtdışında Kanun ve Standartlardaki Hile Tanımları

İngiliz Borçlar Hukuku'nda hile, sözleşme görüşmeleri öncesinde veya görüşmelerin yapıldığı sırada taraflardan birinin diğerini sözleşmenin yapılması konusunda ikna etmek amacıyla geçmişte ya da o andaki bir olgu hakkında yanlış bilgilendirmesi olarak tanımlanmıştır.⁵²

Tayvan'da, 43 numaralı SAS (Denetim Standartları üzerine Beyan) hileyi; yönetim, idari birimler, ya da personelden birinin çıkar sağlamak için kasıtlı olarak hileli planlar yaparak uygunsuz ya da yasadışı uygulanan davranış şeklinde tanımlamıştır.⁵³

ACFE, mesleki hileyi, birinin işini kişisel zenginleşme için kasti olarak kuruluşun kaynaklarını ya da varlıklarını çalıştırarak amacı dışında ya da yanlış olarak kullanmak olarak tanımlamıştır.⁵⁴

İngiltere ve İrlanda'da denetçinin mali tabloların denetimindeki hileye ilişkin sorumlulukları hakkındaki standart ISA 240, bir veya daha fazla birey arasında yönetim, kontrolden sorumlu olanlar, personel ya da üçüncü kişilerin dâhil olduğu adaletsiz ya da yasal olmayan bir avantaj sağlamak için düzenbazlığın kasıtlı olarak kullanılması şeklinde tanımlanmıştır.

5 STOK HİLELERİ

Envanter işlemlerine ait takiplerin ilk olarak Mısır'da gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir. Özellikle gıda maddelerinin alım satım işlemlerinin kayıt edilmesi süreci ile Eski Mısır'da M.Ö. 3400 yıllarında dönemsel olarak yapılan envanterin yanı sıra günlük kayıtlar ile de muhasebe düzeni oluşmaya başlamıştır.⁵⁵

5.1 STOK KAVRAMI:

2 No.lu Türkiye Muhasebe Standartları'nın 6. maddesinde stoklar, olağan işletme faaliyetleri kapsamında işin normal akışı içinde satılmak için elde tutulan; satılmak üzere üretilmekte olan ya da üretim sürecinde ya da hizmet sunumunda kullanılacak ilk madde ve malzemeler şeklinde bulunan varlıklar olarak tanımlanmıştır. Aynı Standardın 9. maddesinde ise, stokların maliyet ve net gerçekleşebilir değerin düşük olanı ile değerlendirileceği belirtilmiştir.⁵⁶

3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, 1 Sıra No.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği Tek Düzen Hesap Planı'nda stoklar hesabının, işletmenin satmak, üretimde kullanmak veya tüketmek amacıyla edindiği, ilk madde ve malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, yan ürün, artık ve hurda gibi bir yıldan az bir sürede kullanılacak olan veya bir yıl içerisinde nakde çevrilebileceği düşünülen varlıkların takibi için kullanılacağı belirtilmiştir.

Stoklar üretim aşamalarına göre aşağıdaki alt gruplara ayrılmaktadır. Yine Tek Düzen Hesap Planı çerçevesinde stokların takip edildiği hesaplara yönelik açıklamalar aşağıdaki gibidir:

- i. İlk Madde ve Malzeme: Üretimde veya diğer faaliyetlerde kullanılmak üzere işletmede bulundurulmuş hammadde, yardımcı madde, işletme malzemesi, ambalaj malzemesi ve diğer malzemeler bu hesapta takip edilmektedir.

- ii. Yarı Mamuller: Henüz tam mamul haline gelmemiş ancak direkt ilk madde ve malzeme ile direkt işçilik ve genel üretim giderlerinden belli oranlarda pay almış üretim aşamasındaki mamuller bu hesabın bakiyesini oluşturmaktadır.
- iii. Mamuller: Üretim çalışmaları sonunda elde edilen ve satışa hazır hale gelmiş bulunan mamuller bu hesapta yer almaktadır.
- iv. Ticari Mallar: Herhangi bir değişikliğe tabi tutulmadan satmak amacı ile işletmeye alınan ticari mallar (emtia) ve benzeri kalemler bu hesapta izlenmektedir.
- v. Diğer Stoklar: Bahsi geçen stok kalemlerinin hiç birinin kapsamına alınmayan ürün, artık ve hurda gibi kalemler bu hesap grubunda yer alır. Uygulamada, ambalaj malzemeleri gibi tüketim stokları da hemen tüketilmeyecekleri durumlarda bu hesapta takip edilmektedir.

Bu gruplara ek olarak, stok değer düşüklüğü ve verilen sipariş avansları hesap grupları da stokların takibi için kullanılan hesaplardır.

5.2 STOK HİLELERİ

İşletme yöneticileri ya da işletme çalışanları, işletmenin çıkarı ya da kendi çıkarları doğrultusunda stok hilelerine başvurabilmektedir.

5.2.1 Yöneticiler Tarafından Yapılan Stok Hileleri

İşletme yöneticileri ya da işletme sahipleri, genellikle işletmelerini olduğundan iyi ya da kötü gösterebilmek için stok hilelerine başvurmaktadır. Daha fazla kredi alabilmek, kamuoyundaki imajı güçlendirebilmek, ortakları tatmin etmek için daha fazla kar dağıtmak, yeni ortakların gözünde işletmenin değerini olduğundan daha fazla göstermek, borsada hisse senetlerinin fiyatını arttırabilmek gibi sebeplerle, işletmeyi olduğundan daha iyi göstermeyi amaçlamaktadırlar. Ayrılan ortaklarla ya da ortakların varisleriyle avantajlı anlaşmalar yapmak, az kar dağıtmak ya da hiç dağıtmamak, hisse senetlerinin borsa fiyatını düşürerek spekülasyon yapmak ve az vergi ödemek gibi sebeplerle işletmeyi gerçek değerinden daha düşük değerle göstermektedirler.⁵⁷

Bu amaçlara yönelik olarak, yapılan işlemler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Stok satışları karşılığında geliri az gösterip daha az vergi ödemek için belge düzenlememek, daha düşük tutarlı belge düzenlemek (ya da muhasebe elemanını bu yönde zorlamak),
- Depoya giriş yapmış bir malın faturasını bir sonraki dönem düzenlenmesini sağlamak ya da henüz girmemiş bir mal için karşı tarafın fatura düzenlenmesini sağlamak, bu olayları kayıtlara hiç yansıtılmamak,
- Muhasebe elemanının naylon fatura düzenlenmesini sağlamak,
- Fatura üzerindeki birim fiyatlarla ya da tutarları değiştirmesi için muhasebe elemanını zorlamak,
- Üretilen ya da satın alınan ürünlerin maliyet bedelinin doğru şekilde hesaplanmaması sonucu dönem giderlerinin az ya da çok olarak etkilemek bunun neticesinde karı arttırmak ya da azaltmak,
- Kendi kullanımlarındaki malları, ticari teamülleri aşacak şekilde şirket aktifinde göstermek, giderleri şirketin üstlenmesini sağlamak,
- İlişkili kişilere satılan mallarda ya da ilişkili kişiden alınan mallarda transfer fiyat ilkesine aykırı şekilde alış veriş yapmak ya da öyle göstermek,
- Hayali firma kurarak mal ya da hurda satışı yapmak,
- Bilanço maskeleymesi (Stokların gereğinden yüksek ya da düşük değerlendirilmesi),
- Konsinye malları kaydetmek.

Hizmet sektörüne oranla perakende sektöründe stoklar şirket aktiflerinde büyük bir orana sahip olduklarından ve kontrolü nispeten zor olduğundan yöneticiler bu kalemler üzerinde oynamalar yapabilmektedir.

5.2.2 Çalışanlar Tarafından Yapılan Stok Hileleri

İşletme çalışanları genellikle kendilerine fayda sağlayabilmek adına stok hilelerine başvurmaktadırlar. Depoda bulunan elemanların stok hilelerine ilişkin kullandıkları yöntemlerin bazıları aşağıda listelenmiştir:

- Depodaki malları kişisel kullanım ya da satış için zimmetine geçirmek,
- Henüz gelmemiş bir malı gelmiş gibi göstermek,
- Olması gerekenden başka bir depoya malı transfer ederek karışıklığa sebebiyet vermek,
- Depoya alınmış olan bir malın nakliyecilerle anlaşarak girişinin yapılmaması, dolayısıyla şirket aktifine kaydedilmemesi,
- Satış amacıyla hurdaların çalınması,
- Stok kartlarını değiştirmek,
- Stok sayımlarında olmayan ürünleri varmış gibi göstermek ya da depoda var olan ürünleri stok listesine eklememek,
- Gelen fatura ve belgeleri saklamak ya da yok etmek.

Stok hilelerinde ambarcılarının fiziki kontrollerinin yanı sıra muhasebeye intikal eden kayıtlarda da stoklardaki hareketlere uygun kayıtların yapılmaması durumunda yapılan hile anlaşılacağı için genellikle ambarcılarının muhasebe kaydı atabiliyor olmaları, muhasebe bölümünden bir eleman ile karşılıklı anlaşmak suretiyle stok hilesine başvurulmaktadır.

Muhasebe anlamda yapılabilecek işlemler:

- Silinen ya da kayıtlardan çıkarılan sabit kıymetler ve stokların tutarlarının kayıtlara yanlış alınması,
- Zimmete geçirilen malların hurda gibi kayıtlara alınması,
- Alınan stokların tutarlarının, birimlerinin ve ölçümlerinin yanlış girilmesi,
- Mükerrer kayıt atmak,
- Kasıtlı biçimde hesap hatası yapılması (hesap ismi ya da hesabın çalışma mantığı ile ilgili hatalar),
- Kasıtlı biçimde matematiksel işlemlerde hata yapılması ve benzeri şekilde sıralanabilir.

Muhasebe kayıtları belgelere dayanmak zorunda olduğundan hile yapan elemanlar genellikle karşı tarafla da anlaşmaktadır. Böylece kendilerine gelen fatura ya da şirketin düzenlediği fatura üzerindeki tutarlar muhasebe kayıtları ile uyumlu olmaktadır. Bu işlemler şirketi kontrol eden denetçi tarafından hilenin anlaşılmasını bir nebze zorlaştırmaktadır. Kâğıt üzerinde ve fiziki sayımlarda her şey birbiri ile uyum sağlamaktadır. Bu tür işlemler için genel anlamda kullanılan yöntemler ise;

- Naylon fatura düzenlenmesi,
- Eksik ya da fazla birim fiyatlar ile alınan ya da satılan mallar,
- Fatura üzerinde eksik ya da fazla ölçüde mal bulunması,
- Fatura üzerindeki birim fiyatların yanıltıcı olması,
- Faturadaki tutarlara rakam eklemek ve benzeridir.

6 STOK HİLELERİNİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

6.1 STOK HİLELERİNİ BELİRLEMELİK VE ÖNLEMELİK İÇİN YAPILABİLECEKLER

6.1.1 Stok Hilelerinin Belirtileri

Stok hilelerinin belirlenebilmesi çok çeşitli yöntemler olmasına rağmen emekli araştırmacı Chris Bradford'a göre günlük iş akışı içinde karşılaşılabilecek muhasebe hileleri aşağıda belirlenmiştir:⁵⁸

- Satış fatura koçanlarının kaybolması,
- Müşterilerden eksik ürünlere ilişkin şikâyetler gelmesi,
- Hasarlı ürünlerin sayısında artış,
- Satışlarda azalma,
- Çalışanların kazançlarından üstün şartlarda yaşamaları,
- Alışılmedik stok artışları,
- Ardı ardına gelen yıllardaki durağan stok bakiyeleri,
- Satışlardan hızlı artan stok bakiyeleri,
- Stok yüzdesine kıyasla nakliye masraflarının azalması,
- Satılan mal maliyetinin stoklara oranını gösteren stok devir hızının birden değişmesi ya da sektördeki oranlardan çok farklı çıkması.

Yeminli mali müşavirlik şirketi olan Arxis Financial şirketinin ortaklarından biri olan Chris Hamilton'a göre, stok hilelerinin iki şekli vardır; fiziksel kayıp ve finansal tablo hileleri. Bradford'dan farklı olarak stok hilelerinin belirtilerini aşağıdaki gibi sıralamıştır.⁵⁹

Personelin Çalmış Olabileceğine Gösteren İşaretler:

- Daha fazla maaş ya da yan hak ettiğine inanan mutsuz personel,
- Yerine gelen personelin yapmış olduğu hileyi ortaya çıkaracağından korkarak izne çıkmayı reddeden personel,
- İş bitmiş ya da emekli personelin etrafta dolaşması,
- Acele teslimler için güvenlik süreçlerinde kestirme yöntemlere başvurulması,
- İş yerine bavul getirilmesi,
- Başka personelin imzasının atılması ya da stok dokümanlarının yasal olmayan şekilde imzalanması,
- Aynı personelin vardiyasında sık sık nakit eksikliği ya da aşırılığının yaşanması,
- Alışılmedik şekilde satış olmayan işlemlerin sayısında artış,

Chris Hamilton'a göre, finansal hile yapıldığına dair işaretler ise (Chris Bradford'un saydıklarından farklı olarak):

- Brüt satış karı yüzdesinin bir dönemden diğerine değişmemesi,
- Deponun stoklarla dolu olmasına rağmen, stok değerinin düşük olması,
- Deponun boş olmasına rağmen, stok değerinin yüksek olması,
- Satış ya da satın alım ile bağdaştırılamayan nakliye faturaları,
- Gerçekleşen birim maliyet ile standart birim maliyet arasındaki zamana yayılmış farklılıklar,
- Stok sayımları ile stoklara ilişkin muhasebe kayıtları arasındaki fark tutarlarının yüksek olması,
- Garip ve asılsız teslimat adresleri içeren nakliye faturaları,

6.1.2 Stok Hilelerine İlişkin Önlemler

- Depoların kilitli olması,
- Alarm ve kamera sisteminin yerleştirilmesi,
- Rastgele fiziksel denetimler yapmak,
- Faturalama ve nakliye sorumluluklarını ayırarak sürpriz denetimler yapmak,

6.2 ADLİ MUHASEBECİLİK

Adli muhasebe dilimize “Forensic Accounting” teriminin karşılığı olarak girmiştir. Standart bir tanımı olmayan adli muhasebe, hileyi önleme ve hile karşıtı kontrolleri analiz etme işlemlerini içerir. Hile araştırmasının hile olduğunun ya da olmadığına kanıtlanması adli muhasebeciliğin içinde yer almaktadır. Aynı zamanda yönetime ya da mahkemeye konu hakkında bir rapor yazılması da adli muhasebeciliğin içindedir. Dava ve tanıklık desteğini uzman olarak hizmet vermek de adli muhasebeciliğin bir parçasıdır.⁶⁰

Adli muhasebecilikte tarafsızlık esastır. Avukatlar, hâkimler, savcılar, mağdur işletme sahipleri ve işletme yöneticileri adli muhasebecilere ihtiyaç duyabilir.

Adli muhasebeciler, denetçilerden farklı olarak devamlı olarak belli bir müşteriye bağlı olmadıkları için daha bağımsızdırlar, kendi araştırma tekniklerini kullanırlar. Adli muhasebeciler dolandırıcılığın olduğuna inandıkları yerlerde çalışmalarını yaparlar; mevcut belgelerin kontrolünden ziyade bahse konu belgelerin sahte ya da hileli olup olmadığı, tüm yönleri ile doğru olup olmadığı, ödemelerin görüldüğünden başka bir olaya bağlı olup olmadığı gibi konuları incelemektedir.⁶¹

Genel olarak adli muhasebeciler, şirket varlıklarının, yolsuzluk, zimmete geçirme ve hileli işlemler vasıtasıyla kötüye kullanımını önlemek ve bilgisayar hileleri, çalışan hileleri ve stok hilelerine yönelik özel ve kamu sektöründe faaliyet gösteren kurum ve işletmelere hizmet vermektedirler.

Adli Muhasebecilik Hizmetinin aşamaları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:⁶²

1. Müşteri ile buluşma: Bu süreçte mevcut durum tespit edilir. Taraflar ve sorunlar hakkında bilgi alınır.
2. Çatışmanın tespiti: Çatışmaya neden olan konu belirlenir.

3. Başlangıç araştırması: Eylem planının hazırlanması öncesi ön araştırmalar bu evrede yapılmaktadır.

4. Eylem Planının Hazırlanması: Hedeflerin belirlenmesi ve kullanılacak yöntem bu aşamada belirlenir.

5. Doğru Kanıtların Elde Edilmesi: Eldeki veriler incelenir (Rakamlar veriler, kanıtlar, inceleme raporları, mutabakatlar vb)

6. Analiz: Mali kayıpların hesaplanması, tutarların bugünkü değerlerine getirilmesi vb. işlemler yapılır.

7. Raporun Hazırlanması: Kullanılan yöntem ve ortaya çıkan bulgulara yönelik olarak rapor hazırlanır.

Adli Muhasebe Dalları:

1. Dava Destekleri (Hukuki Destekler): Adli müşavirlik, adli mercilere intikal etmiş ya da henüz intikal etmemiş durumlarda hizmet vermektedir. Delil toplanması ya da iddiaların çözümlenerek etkisiz hale getirilmesinde dava destekleri rol oynamaktadır.

Dava desteklerinin hizmet alanlarına aşağıdaki konular vb. konular girmektedir:

- Boşanma davalarında mal kaçırılması, gizlenmesi gibi girişimlerin incelenmesi,
- İşletmelerin mali kayıp davalarında, işletme yönetim veya çalışanlarının gerçekleştirdiği vakalarda, zararın tespiti ve hesaplanması,
- Belge ve kredi kartı ve çek - senet dolandırıcılıklarının incelenmesi,
- Hileli iflas olaylarının incelenmesi,
- İş hukuku davalarında tazminatların hesaplanması,
- Vergi hukukuna ilişkin davalarda vergisel hile ve yolsuzlukların ortaya çıkarılması,
- Ticaret hukuku davalarında kar dağıtım problemleri ve tasfiye birleşme uyuşmazlıklarının incelenmesi,
- Kara para aklanması suçlarının incelenmesi,⁶³

2. Uzman Tanıklık (Bilirkişi Tanıklığı): Adli muhasebeci tarafsız bir şekilde, karmaşık konularda uzman fikirlerini sunar. Fikirlerini bilirkişi olarak sunmadan önce, dava hakkında gerekli araştırmaları yapması, araştırmalarını analiz etmesi gerekmektedir. Bilirkişinin anlatımının açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Sunumu sırasında karar vericileri taraflı bir şekilde etkileyecek görsel malzemelerin kullanılmaması, duygusallıktan uzak, sakın ve aydınlatıcı bir şekilde fikirlerini beyan etmesi gerekmektedir.

3. Hile Suistimal Yolsuzluk Araştırması: Gerçek veya tüzel kişilere ait işletmelerde yaşanan kanuna aykırı davranışların tespit edilmesine yönelik çalışmalarla ilgili alandır. İş gören hırsızlığı, gayrimenkul dolandırıcılığı, sigorta dolandırıcılığı, rüşvetçilik, suç tatbikatına ilişkin soruşturmalar hile suistimal yolsuzluk araştırmasının konusuna girmektedir.

6.3 KIRMIZI BAYRAKLAR

Gerekli ve yeterli kanıt olmadan bazı şeylerin yanlış olabileceğini, ortaya koyabilen ancak kesinlik içermeyen göstergeler literatürde kırmızı bayraklar olarak ifade edilmiştir.

Kırmızı bayraklar ilk olarak 1600'lü yılların başında askeri güçlerin savaşa hazırlık zamanlarında kullanılmıştır. Uyarı sembolü olarak ise 1700'lü yılların son çeyreğinde yemeklerle ilgili uyarılar için kullanılmıştır. 2000'li yıllarda ise, Kırmızı Bayraklar Kuralı olarak FTC tarafından oluşturulmuştur. Kuralın uygulanabileceği iki farklı grup vardır. Bunlardan biri finansal kuruluşlar diğeri ise kredi verenlerdir. Kırmızı Bayraklar Kuralı işletmelerin ve organizasyonların kendi hırsızlığı önleme programlarının nasıl geliştirilmesi, uygulanması ve yönetilmesi gerektiğini belirler.⁶⁴

Programın dört elementi vardır.⁶⁵

- i. İlgili Kırmızı Bayrakların Belirlenmesi:** Kendi iş modeline göre uygun kırmızı bayrakların belirlenmesi.
- ii. Kırmızı Bayrakların Saptanması:** Günlük operasyonlar içinde kırmızı bayrakları tanımlamak için prosedürlerin belirlenmesi.
- iii. Kimlik Hırsızlığını Önlemek ve Azaltmak:** Kırmızı bayraklar tanımlandığındaki zararı azaltmak ve önlemek için harekete geçilmesi.

iv. Programın Güncellenmesi: Eğitimli işlevsel personelin de sürece dahil olması ile kırmızı bayrak programının uygulanması.

Kırmızı bayraklar, normal aktivitelerden farklı olarak ya da doğal sürecin içinde alışılmadık olan koşullar dizisidir. Başka bir ifadeyle kırmızı bayraklar, beklenmeyen olaylar veya normal olaylardan değişiklik gösteren durumlardır. Personele ve yönetime ilişkin kırmızı bayraklara aşağıdaki şekilde örnek verilebilir:⁶⁶

Personele ilişkin kırmızı bayraklar:

- Personelin yaşam tarzı değişir: Pahalı arabalar, mücevherler, evler ve kıyafetler,
- Yüksek tutarlı borç ve alacak sorunları,
- Davranışların değişimi: İşi kaybetme korkusu, kumar, alkol ve içki ya da ilaç kullanımı,
- Yüksek personel değişim oranı, özellikle hileye müsait olan alanlarda,
- Hastalık ya da tatil için izin almanın reddedilmesi,
- Hassas alanlarda görevler ayrılığının eksikliği.

Yönetime ilişkin kırmızı bayraklar:

- Denetçilere bilgi sağlama konusunda isteksizlik,
- Yöneticilerin denetçilerle sık sık anlaşmazlığa düşmesi,
- Yönetimsel kararların bir kişi ya da küçük bir grup tarafından verilmesi,
- Yöneticilerin düzenleyici kurumlar için saygısızlık göstermesi,
- İç kontrol alanında zayıflık olması,
- Muhasebe personelinin eksik ya da konularında yeterince deneyimli olmaması,
- Yeterli izleme olmadan merkezsizleştirme,
- Hesapların aşırı kontrolü,
- Banka hesaplarında sıklıkla yapılan değişiklikler,

- Dış denetçilerin sıklıkla değiştirilmesi,
- Şirket varlıklarının değerinin altında satılması,
- Sağlıklı bir pazarda önemli küçülmeler,
- Fotokopiler ya da bulunamayan evraklar,

Unutulmamalıdır ki kırmızı bayraklar sadece uyarı niteliğinde olup, hilenin gerçekleştiği anlamına gelmemektedir. Önemli olan nokta kırmızı bayrakları birer işaret olarak algılayıp, gerekli araştırmaları yaparak doğru sonuca ulaşabilmektedir.

Stoklarla İlgili Kırmızı Bayraklara aşağıdaki durumlar örnek olarak verilebilir:

- Fiziki sayımlar ile uyuşmayan stok bakiyeleri,
- Açıklanamayan stok noksanlıkları ve düzeltmeleri,
- Stoklar azalırken artan borçlar,
- Satışlar azalırken artan stoklar,
- Küçük hacimlerde ancak yüksek değerli ve fazla talepli stoklar,
- Önemli tutarlarda stok ve fiziki varlık kayıpları,
- Satışların maliyetindeki değişiklik ile orantısız olan fiziki ve muhasebe alanındaki stok değişiklikleri,
- Dayanak belge olmadan stokların silinmesi,
- İade edilen varlıkların stoklara dâhil edilmemesi,
- Alıcılar hesabından belgesiz olarak silinen tutarlar,
- İrsaliyeler ile uyumsuz satış dokümanları,
- Kasa hesabına kaydedilen gider tutarlarının birdenbire yükselmesi,
- Kasa hesabına belgesiz olarak kaydedilen iade tutarları,
- Yanlış ya da eksik müşteri bilgileri,
- Sıra numarası birbirini takip etmeyen faturalar,
- Müşteri ya da tedarikçilerden personelin aldığı hediyeler,

Yukarıda sayılanlar ve benzerleri şeklindeki kırmızı bayrakların gözlemlenmesinin akabinde aşağıdaki işlemlerin uygulanması hilenin tespitini kolaylaştırabilir. ⁶⁷

- Müşteri şikâyetlerinin tamamının incelenmesi,
- Depozito tutarlarının faturalar ile karşılaştırılması,
- Tüm hesaplardaki giriş ve iptal işlemlerinin aylık olarak kontrol edilmesi,
- Alışılmedik çek cirolarının incelenmesi,
- Beklenmedik kasa sayımları yapılması,
- Alacak dekontlarının dönemsel olarak kontrol edilmesi,
- Müşteri siparişleri, satış faturaları ve irsaliyelerin karşılaştırılması,
- Bilgisayar yardımıyla analizlerin yapılması (Örneğin: Bulunmayan fatura numaralarının sorgulanması, belgelerin numaralarının birbirini takip edip etmediğinin kontrolü, personel bazında satış hacminin incelenmesi ve personel bazında iadelerin incelenmesi vb. ,
- Belli bir tutarın üzerindeki ödemelerin iki imza gerektirmesi,
- Banka işlemleri için iki personelin çalışması,
- Hata oranının tespiti,
- Varlıkların çıkışı için yetkilendirme yapılması,
- Emniyeti suistimal teminatı sigortası yaptırılması,

Şüpheli kişilerin incelemesi yapılırken, duygusal davranılmamalı, şüphelilerin isimleri açıklanmamalı, kanıt hükmünde sayılabilecek belge ve bilgiler yok edilmeye karşı korunmalı, hızlı hareket edilmeli, şüphelinin tümüyle doğruyu söyleyeceğine inanılmamalıdır.

6.4 BENFORD YASASI

Literatürde en çok konuşulan yeni denetim tekniklerinden birisi de bir matematik kanunu olan Benford Yasası'na dayanan 'Dijital Analiz'dir. Benford Yasası, ön çalışmaları dahil olmak üzere, yaklaşık 100 yıllık bir matematik kanunudur.

1930'lu yıllarda Dr. Frank Benford, logaritma kitaplarının 1 ve 2 ile başlayan sayfalarının 7,8,9 ile başlayan sayfalara göre daha fazla eskimiş ve kirli olduğunu fark etmiştir. (Bu olgu daha önce de Simon Newcomb'un 1881 yılında American Journal of Mathematics'te yayımlanan makalesinde açıklanmıştır.) Benford, uzun yıllar boyunca nüfus, gazete tirajları, sıcaklık, basınç, maliyetler, adresler, ölüm oranları gibi verileri toplayarak ve integral hesaplamalarından yararlanarak bazı şartların sağlanması durumunda (veri kümesinin benzer olguların büyüklüğünü tanımlaması, veri kümesindeki değerlerin belirlenmiş sayılar olmayıp, alt ve üst limitlerinin olmaması gibi) basamakların ve basamak kombinasyonlarının ortaya çıkma sıklıklarını hesaplamıştır. Benford bulgularına göre ortalama olarak 1 rakamının ilk rakam olma olasılığı %30.1, 9 rakamının ilk rakam olma olasılığı %4.6'dır.⁶⁸

Tablo 3.1. Bir Sayının İlk Basamağındaki Rakamın Ortaya Çıkma Sıklığına İlişkin Tablo

Numaranın Pozisyonu		
	Birinci basamak	İkinci basamak
0	-	%11.9
1	%30.1	%11.4
2	%17.6	%10.9
3	%12.5	%10.4
4	%9.7	%10.0
5	%7.9	%9.7
6	%6.7	%9.3
7	%5.8	%9.0
8	%5.1	%8.8
9	%4.6	%8.5

Bilim adamlarının elde ettikleri bulgulara göre, Benford analizleri, verinin hileli olduğunu %68, hilesiz olduğunu ise %67 oranında ortaya çıkarmaktadır.⁶⁹

1980'lerin sonuna kadar Benford Yasası muhasebeci ya da denetçiler tarafından uygulanmamıştır. Nigrini, muhasebe hilelerini tespit edilmesi için Benford Yasası'na uygulayan ilk araştırmacı olmuştur. Nigrini'nin tezinde sayısal analiz olarak geçen analiz teknikleri, bir program haline getirilerek yedi şirketin muhasebe hilelerinin çıkarılmasına yarar sağlamıştır.⁷⁰

Tablo 3.2. Dijital Analiz için Örnek Karar Destek Akış Diyagramı

Müşteri verileri raporlama dönemine mi aittir?		
↓ Evet		
Verilen tutarlar ile Defter-i Kebir kayıtları uyumlu mudur?	→ Hayır	Eğer veri seti Defter-i Kebir kayıtları ile uyumlu değilse herhangi bir analiz yöntemi kullanmanın çok gereği yoktur.
↓ Evet		
Veriler farklı iş bölümlerine mi aittir ve veriler henüz toplanmamış düzensiz sayılardan mı oluşmaktadır?	→ Hayır	Anormal tekrarlar toplamı azaltacağı için karar süreçlerinde profesyonel yorumlar kullanılmalıdır.
↓ Evet		
Analiz edilmesi gereken sayılar olgunun miktarını temsil ediyor mu?	→ Evet	Bernard Yasası beklenen frekans için geçerli bir set olmayabilir.
↓ Hayır		
Sayılar en büyük ve en küçük değerlere göre yerleştirilmiş midir?	→ Hayır	Bernard Yasası beklenen frekans için geçerli bir set olmayabilir

↓ Evet		
Ondan küçük sayıların hepsi veri setinden silinmiş mi?	→ Hayır	Dijital analiz hala yapılabilir, fakat küçük tutarlar
↓ Evet		
Ortalama mutlak sapma Benford Yasası'ndaki birkaç hatalı sayıya rağmen uyum gösterir mi?		
↓ Evet		
Veriler diğer analitik prosedüre konu edilmek için uygunluk testlerini geçmiştir.		

Yukarıda yer verilen dijital analiz için örnek karar destek akış diyagramından da⁷¹ anlaşılacağı üzere, Benford Analizi'nin denetimin tüm süreçlerinde kullanılması uygun değildir. Analizin kullanılmasının uygun olduğu ve olmadığı durumlara aşağıdaki örnekler verilebilir.⁷²

Benford Analizi'nin kullanışlı olduğu durumlara örnek olarak,

- Alıcılar ve satıcılar hesaplarının incelenmesi,
- Stok girişleri ve birim fiyatlar,
- Satın alma işlemleri,
- İadeler, satışlar ve giderlerin incelenmesi,
- Tüm yıla ilişkin işlemlerin incelenmesi (gözlem sayısı çok büyük olduğu için) verilebilir.

Analizin kullanışlı olmadığı durumlar ise,

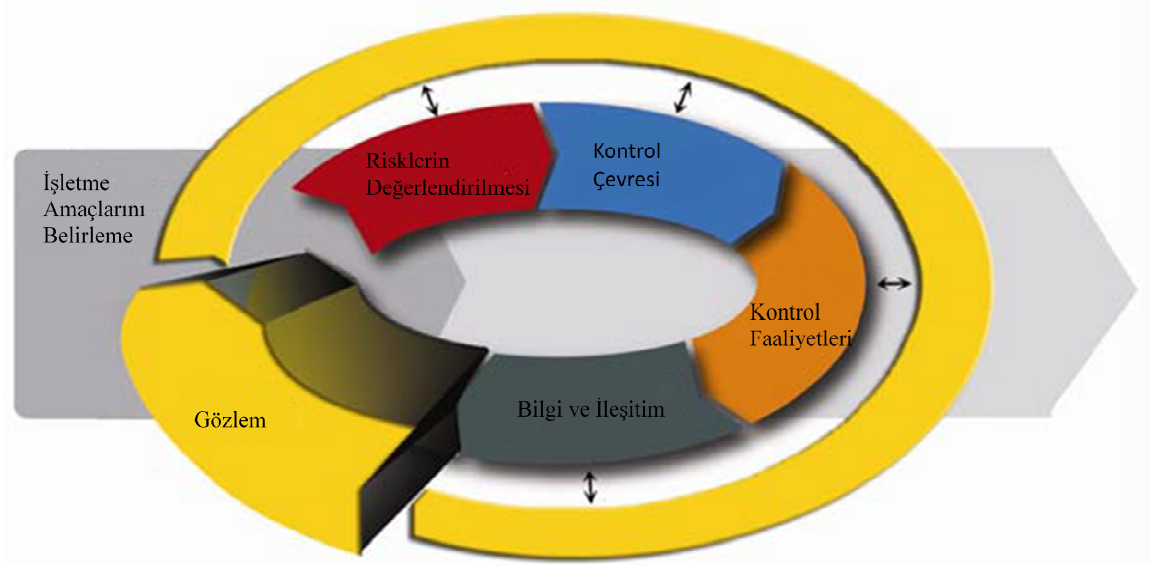
- Çek numaraları, fatura numaraları, posta kodlarının incelenmesi,
 - Psikolojik eşikle göre belirlenen fiyatların incelenmesi,
 - Belli sınırı olan personel yemek giderlerinin incelenmesi,
 - Hırsızlıklar ve rüşvetler (Kayıtlı olmamaları sebebiyle),
- şeklinde sayılabilir.

Özet olarak Benford Yasası, muhasebe verilerinin beklenen dağılıma uygun olup olmadığını ortaya koymaktadır. Benford Yasası'ndaki temel varsayım, muhasebe sistemine dâhil edilen ve gerçek bilgileri içermeyen tutarın doğal sistematığı bozacağı yönündedir.

6.5 İÇ DENETİM

COSO, iç denetimi şirketin yönetim kurulundan, yönetiminden ve diğer personelden etkilenen bir süreç olarak tanımlamaktadır. COSO'ya göre iç denetim süreci, hedeflere efektif bir şekilde ulaşmak ve işlemlerin verimli olması, finansal raporların güvenilir olması ve yasa ve düzenlemelerin uygulanması için mantıklı muhasebe işlemleri sağlamak amacıyla tasarlanmıştır.⁷³

COSO, iç kontrolün unsurlarını aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

Şekil 6.1 İç Kontrol Sürecini Oluşturan Unsurlar⁷⁴

İşletme amacını belirlemede kullanılan unsurlar aşağıdaki gibi açıklanabilir:⁷⁵

- Risk değerlendirme, risklerin belirlenmesi ve analizini içerir. Organizasyonun çevresel koşulları devamlı değiştiğinden risk değerlendirmede sürekli olmalıdır.
- Kontrol çevresi diğer iç kontrol unsurlarının temelini oluşturur. Hangi stratejinin ve ne tür amaçların belirleneceği konusunda genel bir etkisi vardır ve kontrol faaliyetlerini yapılandırmaktadır.
- Kontrol faaliyetleri, yönetim direktiflerinin başarılmasına yardımcı olmaya yönelik süreç, politika ve işlemleri içerir.
- Bilgi ve iletişim, işletme içi olayları olduğu kadar işletme dışındaki olayları da içermektedir.
- İzleme, iç kontrolün performans düzeyini denetlemeye yaramaktadır.

İç denetimin tarihine kısaca değinilecek olursa, Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü'nün (IIA-inc) New York'ta kurulması ile birlikte iç denetim mesleki bir disiplin haline gelmiştir. Bunun akabinde Avrupa İç Denetim Enstitüleri Konfederasyonu'nun kurulması ile Avrupa Birliği'nde de meslek yer edinmeye başlamıştır. Ülkemize ise 1995 yılında Türkiye İç Denetim Enstitüsü'nün kurulması ile Türkiye'de mesleki örgütlenme gerçekleşmiştir.⁷⁶

İç denetçiler, şirket yönetiminin kontrol görevine yardımcı olmaktadır. Stoklara yönelik olarak iç kontrol süreci genel itibariyle, stokların teslim alınması, depolanması, işletme içinde üretime sevk edilmesi, işlenmesi ve mamul haline gelmesi, sevk edilmesi vb. konuları içermektedir.

İç denetçinin stoklara ilişkin olarak teyit etmesi gereken ana konular aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Stokların fiziken var olup olmadığı, stoklara girişlerin gerçek olup olmadığı ve maliyet bedellerine uygun olarak kayıt altına alınıp alınmadığı,
- İşletmenin aktifinde yer alıp almadığı ve maliyet hesaplarına doğru yansıtılıp yansıtılmadığı),

- Kullanılabilir durumda olup olmadığı: Sahip olunan tüm stokların envantere dâhil edilip edilmediği,
- Doğru fiyat politikasının izlenip izlenmediği,
- Stok sayımlarının doğru olup olmadığı,
- Stok değerlemesinin doğru olup olmadığı,
- Bozulan, modası geçen ve yavaş tüketilen ürünler için ayrılan karşılık tutarlarının doğru olup olmadığı.

İç denetçi, bilgisayar yardımıyla gerçekleştirdiği analizlerin yanı sıra, teslim alma raporları, hammadde talep belgeleri, ambar çıkış belgeleri vb dokümanlar yardımıyla kontrollerini sağlayabilecektir.

6.6 BAĞIMSIZ DENETİM

Bağımsız Denetim yönetmeliği 4.1/b maddesinde, bağımsız denetim, finansal tablo ve diğer finansal bilgilerin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu ve doğruluğu hususunda, makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla, denetim standartlarında öngörülen gerekli bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması olarak tanımlanmıştır.

Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğin (Seri: X No:22) Altıncı Kısım Dördüncü Bölüm 19.2. maddesinde, bağımsız denetçinin stok miktarını etkileyen bir usulsüzlük nedeniyle önemli yanlışlık riski olduğunu belirlemesi durumunda, işletmenin stok kayıtlarını incelenmesi, stokların fiziken sayımı sırasında veya sonrasında hile ve usulsüzlüğe konu olabilecek stok kalemleri ve bunların saklandığı yerleri tespit edilmesine yardımcı dokunabileceği, böyle bir incelemenin, stok saklama yerlerinde habersiz gözlem yapılması ya da stok sayımlarının tüm saklama yerlerinde aynı anda yapılması kararının verilmesinde etkili olacağı belirtilmiştir.

Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkındaki Tebliğ (Seri: X No:22) ve 10 Ocak 2014 tarihli 28878 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, Bağımsız Denetim Kanıtları – Belirli kalemler için dikkate alınması gereken özel hususlar(BDS 501) hakkında tebliğ (17 Seri No.lu Türkiye Denetim Standartları Tebliği’ne) göre, denetçinin stokların

mevcudiyeti ve durumuna ilişkin yeterli ve uygun denetim kanıtları elde edebilmek için gerçekleştirilebileceği adımlar aşağıda listelenmiştir:

- Mükün olan hallerde, yönetimin fiziki stok sayım sonuçlarının kayıt ve kontrolüne yönelik talimat ve süreçlerin değerlendirilmesi, sayıma ilişkin süreçlerin uygulanmasını gözlemlenmesi, stokların tetkik edilmesi, test sayımlarını yapılması,
- İşletmenin nihai stok kayıtlarının stok sayım sonuçlarını yansıtmayı yansıtmadığına karar verilmesi,
- Fiziki sayımın, finansal tablo tarihinden farklı bir tarihte yapılması durumunda, ek değerlendirmelerle gerçekleştirilen değişikliklerin uygun olarak kaydedilip kaydedilmediğinin kontrol edilmesi,
- Fiziki olarak sayıma katılmama durumunda stok mevcudiyeti ve durumuyla ilgili yeterli kanıtın elde edilmesi amacıyla alternatif denetim yöntemlerinin uygulanması,
- Stokların diğer bir tarafın kontrolü altında bulunuyor olması durumunda, stokları elinde tutan taraftan, stok durumu ve miktarı ile ilgili teyit alınması ve diğer denetim süreçlerinin uygulanması.

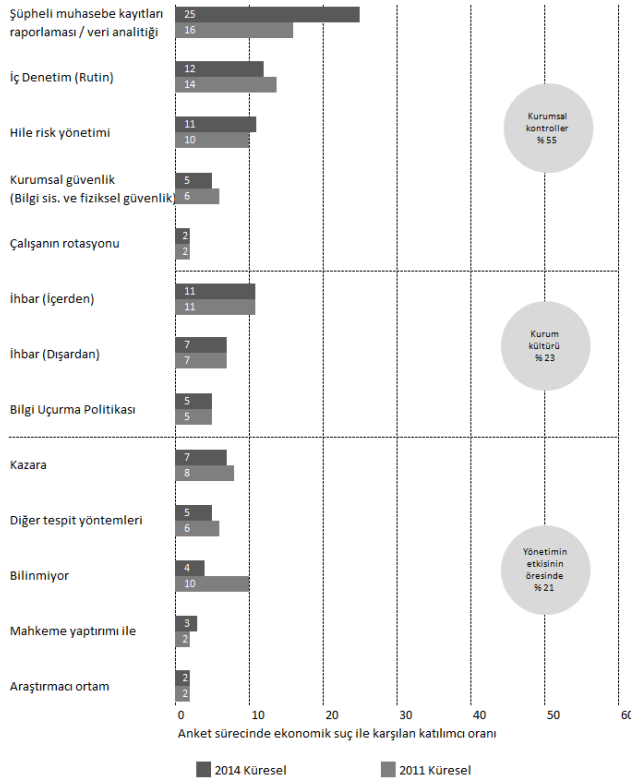
Bahse konu Sermaye Piyasası Tebliği Onbeşinci Kısım Birinci Bölüm 3. maddesine göre, bağımsız denetçinin stokların fiziki sayımına katılım ve stoklarla ilgili diğer teknikleri planlarken göz önünde bulundurması gereken hususlar aşağıda listelenmiştir:

- Önemli yanlışlık riskleri,
- İç kontrol sisteminin yapısı,
- Fiziki sayımda uygun talimatların yayınlanıp yayınlanmadığı, fiziki sayım ile yeterli denetim yöntemlerinin oluşup oluşmadığı,
- Sayımların zamanlaması,
- Stokların yerleri,
- Uzman yardımına ihtiyaç duyulup duyulmadığı,

Bu konuda önemli noktalar, yarı mamullerin hangi safhada tamamlandığı, az hareket gören modası geçmiş veya hasarlı ve konsinye mallar gibi üçüncü şahıslara ait stok miktar ve tutarlarının doğru belirlenmesi, yarı mamul ürünlerin üretimin hangi safhasında yer aldığı, stok hareketlerinin dönem sonu öncesi ve sonrası oluşacak stok giriş ve çıkışlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığı şeklinde sıralanabilir. Bağımsız denetçi, denetimi sırasında test yöntemlerinin yeterli gelmemesi durumunda inceleyeceği noktaları yapacağı testlerle arttırabilmektedir.

6.7 EKONOMİK SUÇLARIN TESPİT EDİLMESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu'na göre, ekonomik suçların tespit edilmesinde kullanılan yöntemlerin yıllara göre dağılımı aşağıdaki tabloda açıklanmıştır: ⁷⁷

Şekil 7.1. 2014 PwC Küresel Ekonomik Suç Anketi Raporu'na Göre Ekonomik Suçların Tespitinde Kullanılan Yöntemler (2011 ve 2014 yılı karşılaştırılması)

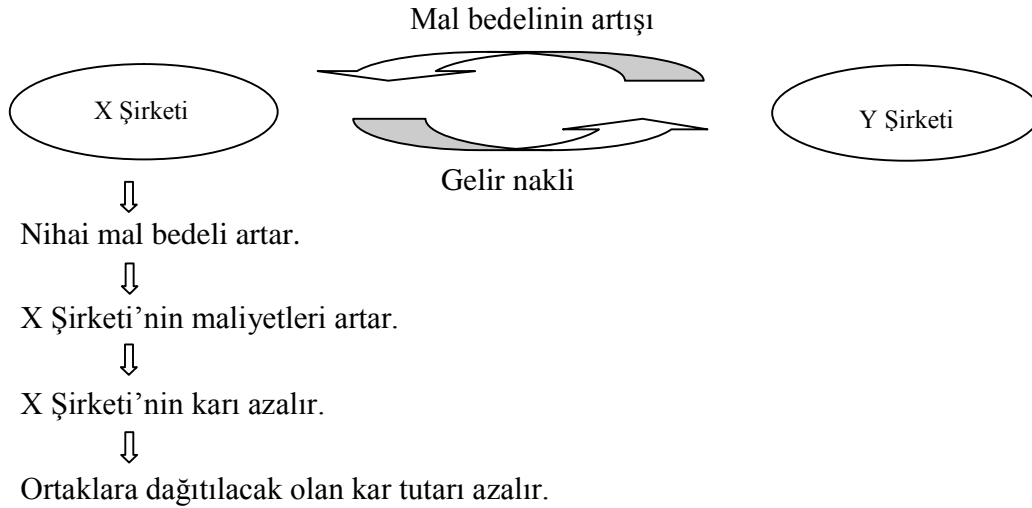
Tabloda görüldüğü üzere, hilenin tespiti genel anlamda üç gruba ayrılmıştır. Kurumsal kontroller, kurum kültürü ve kurum kontrolünün ötesi. En yüksek payı %55 oranında kurumsal kontroller almaktadır. Yine PwC'nin raporuna göre, 2011 yılında bu oran %50 olarak ölçülmüştür. Kültürün hile tespitindeki rolü ise 2011 yılı ile aynı kalarak %23 olarak seyretmektedir. Kazara bulunan hile tespitleri 2011 yılında %28 iken, 2014 yılında %21'e düşmüştür. Yine tablodan görüleceği üzere, hilelerin tespit edilmesi sırasında muhasebe kayıtlarının incelenmesi ve veri analitiğinin yapılması üç yılda %16'dan %25'e yükselmiştir. Bilinmeyen sebeplerle hatanın tespiti ise, üç yıl içinde %6'lık bir düşüş göstererek %4 olarak belirlenmiştir. Kurum kültürünün üç yıl içinde genel oranı değişmediği gibi, iç ve dış ihbarlar ve bilgi uçurma politikasında da üç yılda bir değişiklik gözlenmemiştir. Kurumsal kontroller açısından üç yılda hilelerin tespit edilmesi açısından tabloda yer alan kategorilerden en az etkili olanın %2'lik oran ile çalışanın rotasyonu olduğu görülmüştür.

7 UYGULAMA ÖRNEĞİ

Uygulama örneği bölümünde, stoklara ilişkin ERP sistemlerinin izin vermiş olduğu birkaç ufak uygulama örneği üzerinde durulacaktır. Bahse konu uygulamaların bir kısmı varsayımsal bir kısmı gerçek uygulamalara dayanmakta olup, gerçek uygulamalara dayanmakta olanların içerikleri şirket gizliliği gerekçesi ile değiştirilmiştir.

7.1 TRANSFER FİYAT İLE HÂSILAT AKTARIMI

X Şirketi ortaklar arasında yaşanan problemlerden ötürü tasfiye sürecine girecektir. X Şirketi'nin %51 hissesine, Y Şirketinin ise tamamına sahip olan ortağı, X Şirketi'nin bulunduğu gruptaki Y Şirketi'nden, X Şirketi'ne satılan malların (Y Şirketi için nihai mal) fiyatlarını arttırarak Y Şirketi'ne gelir aktarımı yapmıştır. Söz konusu nihai malı, Y Şirketi'nden başka herhangi bir tedarikçiden alımı mümkün olmadığı için X Şirketi satış yapabilmek için Y Şirketi'nin ürettiği ürünlere muhtaç durumdadır. Tasfiye halinde olan X Şirketi'nin maliyetlerini arttırarak karını düşürmüş ve daha az kar payı almasına ya da hiç almamasına sebep olmuştur. Mağdur ortağın Y Şirketi'nde hiçbir hissesi bulunmamaktadır.

Şekil 8.1 Transfer Fiyat Yöntemi ile Hasılat Aktarımına İlişkin Diagram

7.1.1 Gelişim

Hilenin gerçekleştirilmesi sırasında izlenen yol aşağıdaki gibidir:

X Şirketi'nin ortaklarından Bay A ve Bay B'nin araları bozulduğu için problem yaşamaktadırlar. X Şirketi bu sebeple tasfiye sürecine girecektir. Bay A, X Şirketi'nin %51 hissesine sahiptir.

X Şirketi serbest bölgede faaliyet göstermektedir.

X Şirketi, Y Şirketi'nden mamul alımı yapmaktadır. Bu ürünler nihai mal olup, piyasada ikamesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla X Şirketi satışını yapmış olduğu bu ürünleri Y Şirketi'nden satın almak durumundadır.

Y Şirketi'nin kullanmış olduğu ERP sisteminde müşteriye özgü fiyatlar her müşteri için ayrı ayrı tanımlanabilmektedir. Y Şirketi'nden alımı yapılan 264000000 (varsayımsaldır) numaralı malzemenin 01.01.2012 – 28.12. 2012 dönemleri arasındaki birim başına bedeli Y Şirketi'nin kullanmış olduğu ERP sistemden kontrol edildiğinde 14 Euro olarak gözükmektedir.

Program Düzenle Git Sistem Yardım

Müşteriye özgü fiyatlar

Satış organizasyonu 2600 son []

Dağıtım kanalı son []

Müşteri son []

Malzeme 264000000 son []

Onay durumu son []

Koşul türü son []

Geçerlilik: dönemi

Geçerlilik aralığı 01.01.2012 son 28.12.2012

Yukarıda belirtilen aralığı aşan koşulları

Geçerlilik başlangıcında

Geçerlilik sonunda

Liste ekranı

Ölçüleri görüntüle

Geçerlilik dönemini görüntüle

Ek koşulları

Silme için işaretlenen kış.

Hariç

Tablo başına azami bulunan sy. 500

Şekil 8.2 Müşteriye Özgü Malzeme Bazlı Ürün Bedelinin ERP Sisteminden Görüntülenmesine İlişkin Seçim Ekranı

Müşteri					
KşTü	Malzeme	Ö Ölçek mkt.	ÖB	Tutar	Birim Brm. ÖB
16205					
PR00	264000000		14,00	EURO	1 ADT

Şekil 8.3 X Şirketi'nin Y Şirketi'nden Almak Zorunda Olduğu Malzemenin 28.12.2012 Tarihine Kadar Geçerli Birim Fiyatı

28.12.2012 tarihi itibarıyla, Y Şirketi'nin kullanmış olduğu ERP sisteminde 264000000 numaralı malzemenin X Şirketi için birim başı satış bedeli 10 Euro arttırılarak 24 Euro olarak belirlenmiştir.

Bahse konu malzemenin 30.12.2012 tarihinde gerçekleştirilen son parti satışında 54.000 adet satılmıştır. Bu kapsamda,

Tablo 4.1 Artan Fiyat ile Yapılan Alıma İlişkin Fazla Ödenen Tutara İlişkin Tablo

	Açıklama	Birim Başı Satış Fiyatı (Euro)
a	Yeni birim fiyat (29.12.2012 itibarıyla)	24,00
b	Eski birim fiyat (28.12.2012'ye kadar)	14,00
c=a-b	Artış tutarı	10,00

	Açıklama	Adet
	Satılan mal adedi	54000

	Açıklama	Toplam Satış Bedeli (Euro)
e=b*d	Eski fiyattan alım yapılmış olsaydı ödenecek bedel	756.000,00
f=a*d	Yeni fiyattan alım yapıldığından ödenen bedel	1.296.000,00
g=f-e	Ürüne yapılan zam ile fazla ödenen tutar	540.000,00

Yukarıdaki tablodan da görülebileceği üzere, Y Şirketi, 14 Euro'ya satmış olduğu malların bedelini, 29.12.2012 tarihinde ile 10 Euro arttırarak 24 Euro'ya çıkartmış. Bu bağlamda, aynı kalitedeki mallar için X Şirketi 540.000 Euro fazla bedel ödemiştir.

30.12.2012 tarihinde yapılan alım ile, maliyetleri 540.000 Euro artan X Şirketi'nin dönem sonu karında yaşanan düşüş nedeniyle kar payı dağıtımına da olumsuz etki yapmıştır.

Şayet Y Şirketi 264000000 malzeme numaralı malın ürün bedeli arttırmamış olsaydı, X Şirketi'nin dönem sonu bilanço ve gelir tablosu aşağıdaki gibi olacaktı:

Tablo 5.1 X Şirketi'nin Satın Almış Olduğu Malzemenin Birim Satış Bedelinin Artmamış Olması Durumunda Bilanço ve Gelir Tablosu

BİLANÇO		
	AÇIKLAMA	DEĞİŞİKLİK YAPILMASAYDI
1	DÖNEN VARLIKLAR	5.739.668,37
2	DURAN VARLIKLAR	6.542.121,28
	AKTİF TOPLAMI	12.281.789,65
3	KISA VADELİ YABANCI KAYN.	4.183.876,20
4	UZUN VADELİ YABANCI KAYN.	1.782.600,00
5	ÖZKAYNAKLAR	6.315.313,45
	PASİF TOPLAMI	12.281.789,65

GELİR TABLOSU

A-	BRUT SATIŞLAR	8.423.353,44
B-	SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-8.855,61
C-	NET SATIŞLAR	8.414.497,83
D-	SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	-7.252.788,61
BRUT SATIŞ KARI VEYA ZARARI		1.161.709,22
E-	FAALİYET GİDERLERİ (-)	-1.287.653,95
FAALİYET KARI VEYA ZARARI		-125.944,73
F-	DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	411.277,16
G-	DİĞER FAALİYETLERDEN GİDER VE ZARARLAR (-)	-297.660,48
H-	FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	-71.985,41
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR		-84.313,46
I-	OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	132.580,58
J-	OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	-36.585,00
DÖNEM KARI VEYA ZARARI		11.682,12

540000 Euro'luk fazla ödenen bedelin 30.12.2012 tarihinde yapılan satışa istinaden dönem sonu kuru ile TL'ye çevrildiği zaman 1.269.918,00 TL fazla bedel ödenmiştir.

Tablo 6.1 Artan Fiyat ile Yapılan Alıma İlişkin Fazla Ödenen TL Tutarın Hesaplanmasına İlişkin Tablo

	Açıklama	Tutar
a	31.12.2012 Merkez Bankası Döviz Alış Kuru	2,3517
b	Ürün bedelinin arttırılması ile fazla ödenen tutar (Euro)	540.000,00
c=a*b	Ürün bedelinin arttırılması ile fazla ödenen tutar (TL)	1.269.918,00

Fakat reel durumda, yapılan müdahale sonrasında X Şirketi'nin maliyetlerinin artması ile birlikte, dönem sonu X Şirketi'nin yeni gelir tablosu ve diğer hali ile karşılaştırması aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 7.1 X Şirketi'nin Satın Almış Olduğu Malzemenin Birim Satış Bedelinin Arttırılmasının Akabinde Bilanço ve Gelir Tablosu

		DEĞİŞİM OLMASAYDI	DEĞİŞİM SONRASI	DEĞİŞİM ORANI (%)
A-	BRUT SATIŞLAR	8.423.353,44	8.423.353,44	0,00%
B-	SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	-8.855,61	-8.855,61	0,00%
C-	NET SATIŞLAR	8.414.497,83	8.414.497,83	0,00%
D-	SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	-7.252.788,61	-8.522.706,61	17,51%
	BRUT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	1.161.709,22	-108.208,78	-109,31%
E-	FAALİYET GİDERLERİ (-)	-1.287.653,95	-1.287.653,95	0,00%
	FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-125.944,73	-1.395.862,73	1008,31%

F-	DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	411.277,16	411.277,16	0,00%
G-	DİĞER FAALİYETLERDEN GİDER VE ZARARLAR (-)	-297.660,48	-297.660,48	0,00%
H-	FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	-71.985,41	-71.985,41	0,00%
	OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-84.313,46	-1.354.231,46	1506,19%
I-	OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	132.580,58	132.580,58	0,00%
J-	OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	-36.585,00	-36.585,00	0,00%
	DÖNEM KARI VEYA ZARARI	11.682,12	-1.258.235,88	-10870,61%

Tablodan da görülebileceği üzere, yapılan müdahale sonucu Gelir tablosunda yaklaşık 1.269.918,00 TL (540.000,00 Euro karşılığı TL) tutarında hâsılat düşüşü gerçekleşmiş olup, Şirketin 11.682,12 TL olması gereken karını -1.258.235,88 TL zarara döndürmüş ve dağıtılacak olan kar payını direkt olarak etkilemiştir.

Üstelik, bir ürünün birim fiyatında sadece 10 Euro'luk bir oynama, gelir tablosunda satışların maliyetini %17,51 etkilerken, bu durumda dönem net karına etkisi yaklaşık olarak 620 katı şeklinde gerçekleşmiştir.

7.1.2 Sonuç

Sonuç, Serbest Bölge'de bulunan X Şirketi'nin karı artmadığı için söz konusu birim fiyat değişikliği transfer fiyat kapsamında değerlendirmemiş ve herhangi bir usulsüzlük tespit edilmemiştir.

7.2 YOLDAKİ MAL TUTARININ ARTIŞI

E şirketinin Satış Müdürü ve Muhasebe Müdürü Yıllık Ciro üzerinden kar payı almaktadır. Şirkette uzun süredir bulunan, “işkolik” müdürler tatile çıkmamayı tercih etmektedirler.

Şirket müdürleri “Satışlar” kalemini arttırarak ciroyu arttırabileceklerini düşünmüşler; bunu başarabilmek adına bir müşteri ile anlaşarak sahte fatura düzenlemiş ve satışları arttırmışlardır.

7.2.1 Gelişim

Bahse konu şirkette, satış müdürü ve muhasebe müdürü, hatırı sayılır bir müşterileri ile gerçekleştirmiş oldukları iş yemeği sırasında mal stoklardan çıkarılmadan KDV’siz düzenlenecek satış faturaları ile gelir tablosu “Satışlar” kalemindeki tutarı arttırmak konusunda sözleşmişlerdir. Böylelikle şirketin müdürleri kotalarını tutturarak daha fazla kar payı alma hakkına kavuşmuştur.

Bu yöntemle ayrıca yoldaki mallar fazla gösterilmiş ve yine bilanço vasıtasıyla gelir tablosu satış kalemi fiktif olarak arttırılmıştır.

Yoldaki malların mali tablolara etkisi aşağıdaki gibi gösterilebilir:

▼ HASILAT	3.416.154,80-
▼ 1-Yurtiçi Satışlar	2.556.479,04-
▶ 600000000 YURTIÇİ SATIŞLAR	2.386.996,14-
▶ 600000010 İLK MADDE VE MALZEM	151.256,40-
▶ 600999999 Satış Yoldaki mal	18.226,50-

Şekil 9.1 Dönem İtibariyle Yoldaki Malların Gelir Etkisi

Yukarıdaki SAP ekranında görülebileceği gibi, gelir etkisi 600999999 no.lu hesapta görülen yoldaki mallar ile birlikte hasılat 3.416.154,80 TL’dir.

Aşağıdaki kayıtlar ile yoldaki mallar hesabına fiktif olarak eklenmiş olan 36.967,04 TL'lik "ek kayıt" ile yoldaki mallara ait gelirlerin 55.193,54 TL olarak mali tablolara yansımıştır.

Belgeye genel bakış						
ilk duruma getir Vergiler Ön kayıt Eksiksiz Seç Sakla						
Blg.tü. : SA (Ana hesap belgesi) Normal belge						
Belge no.	Şirket kodu	0003	Mali yıl	2012		
Blg.trh.	31.12.2012	Kayıt tarihi	31.12.2012	Dönem	12	
Vergiye hesapla	☐					
Belge PB	TRY					
Klm	KA	Hesap	Hesap kısa metni	Tayin	Vr	Tutar
1	50	600999999	Satış Yoldaki mal		BA	36.967,04-
2	40	157999999	Stok Yoldaki mal			36.967,04

Şekil 9.2 Yoldaki Mallar Hesabına Atılan Ek Kayıt

▶	600999999 Satış Yoldaki mal	55.193,54
---	-----------------------------	-----------

Şekil 9.3 Atılan kayıt sonucu yoldaki malların gelir etkisi

Bu işlemin akabinde, hâsılat aşağıdaki tabloda görülebileceği şekilde değişecektir:

Tablo 8.1 Yoldaki Mallar Hesabına Atılan Ek Kayıt Sonucu Hâsılatın Değişimi

HASILAT	3.453.121,84
1-Yurtiçi Satışlar	2.593.446,08
600000000 Yurtiçi Satışlar	2.386.996,14
600000010 İlk Madde ve Malzeme Hurda Geliri	151.256,40
600999999 Satış Yoldaki Mal	55.193,54

7.2.2 Sonuç

İlgili firmanın 31.12.2012 bilançosu verileri kesinleşip, kar dağıtımını yapılmasının akabinde, bahse konu fiktif satışlara ilişkin gelirler iade faturası düzenlenmesi sureti ile bir sonraki dönem geri alınmıştır.

7.3 STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI AYIRMAMA

C Şirketi kredi kullanmak istemekte fakat kredibilitesinin düşük olması sebebiyle, çeşitli bankalara yaptığı başvurular reddedilmektedir. Şirketin genel müdürü nakit ihtiyacını karşılayabilmek adına, bu paraya ihtiyaç duymaları sebebiyle muhasebe müdürü ve muhasebe sorumlusuna baskı yapmakta ve kendilerini tehdit etmektedir.

Bilindiği üzere, şirketler ellerinde tuttıkları stokları herhangi bir nedenden dolayı (hurda, kaybolma, eksilme) malzeme türlerine göre, stoklar için değer düşüklüğü hesaplamaktadırlar. Stokların elde tutulma sürelerine göre belli bir değer düşüklüğü oranlarını kullanarak, stok hesaplarında düzeltme yapılır.

Diğer bir değer düşürme yöntemi ise net gerçekleşebilir değer uygulamasıdır.

Net gerçekleşebilir değer, normal süreç içerisinde, tahmini satış fiyatından, tahmini tamamlanma maliyeti ve satışın gerçekleşmesi için gerekli tahmini satış giderleri toplamını düşürmek suretiyle elde edilecek tutarı ifade eder.

TMS 2’de yer alan maddeye göre; Stokların gerçekleşmesi beklenen satış fiyatından tamamlama maliyetleri ve satış giderlerinin tenzil edilmesinden sonra bulunacak net gerçekleşebilir değer ya da üretimde kullanılacak ilk madde ve malzemenin elde etme maliyetinden (tarihi maliyet) düşük olan bedel ile değerlendirilmesine hükmeder.

Eğer bu iki düzeltme yapılmaz ise stoklar olduğundan daha fazla gösterilerek bilanço şişirilir.

7.3.1 Gelişim

Yapılan şirket içi toplantılar neticesinde, bilançonun daha güzel gösterilebilmesi adına, stok kalemlerinde oynama yapılmasına karar verilir. Bunun en masum yolunun ise, stok

değer düşüklüğü karşılığı ayırmamak olduğuna karar verirler. Bu süreçte genel müdür kendisine yakın bir bankacı arkadaşı ile anlaşmış, genel müdürün arkadaşı söz konusu hile için bankadaki süreçleri yürüteceği yönünde kendisine taahhüt vermiştir.

▼ STOKLAR	2.670.005,27
▶ İlk Madde ve Malzeme	873.731,73
▶ Yarı Mamüller	1.030.242,46
▶ Mamüller	786.495,84
▶ Diğer Stoklar	141.692,01
▼ Stok Değer Düşüklüğü Karş. -	162.156,77-
▶ 158000000 STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI(-)	86.953,00-
▶ 158000001 STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI ROC (-)	75.203,77-

Şekil 10.1 Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı Ayrılmış Olan Stoklar Kalemi

Stoklara ilişkin dönem içinde malzeme bazında hesaplanan değer düşüklüğü 75.203, 77 TL olup, ayrıntısı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

SAP															
ŞK	Malzeme	Mlz.türü	Malzeme türü tanımı	ÜY	Uygula..	MH no.	PYP ögesi	Miktar	Kayıt tarihi	PB	Gün	Yıl	İşlenecek		
0026	300006125	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	65		2,000	25.01.2012	TRY	826	2	%40	283,34	2 - 3 Yıl
0026	316304924	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		3,000	30.05.2011	TRY	1066	2	%40	283,74	2 - 3 Yıl
0026	300005184	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		1,000	03.03.2011	TRY	1154	3	%60	285,13	3 - 4 Yıl
0026	316500206	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	66		6,000	11.04.2012	TRY	749	2	%40	287,11	2 - 3 Yıl
0026	314800422	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	65		3,000	01.03.2012	TRY	790	2	%40	288,00	2 - 3 Yıl
0026	301101176	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	65		2,000	02.01.2012	TRY	849	2	%40	291,30	2 - 3 Yıl
0026	304130160	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	68		3,000	12.12.2012	TRY	504	1	%20	291,89	1 - 2 Yıl
0026	304141299	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	66		2,000	14.04.2012	TRY	746	2	%40	292,39	2 - 3 Yıl
0026	304130156	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	65		2,000	01.02.2012	TRY	819	2	%40	299,75	2 - 3 Yıl
0026	300500767	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		4,000	06.05.2011	TRY	1090	2	%40	310,78	2 - 3 Yıl
0026	304101175	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	65		1,000	02.01.2012	TRY	849	2	%40	311,19	2 - 3 Yıl
0026	304150168	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	66		6,000	11.02.2013	TRY	443	1	%20	312,31	1 - 2 Yıl
0026	321304002	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	63		10,000	01.12.2011	TRY	881	2	%40	313,36	2 - 3 Yıl
0026	304101179	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	66		3,000	26.04.2012	TRY	734	2	%40	317,60	2 - 3 Yıl
0026	304101200	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	63		20,000	01.12.2011	TRY	881	2	%40	319,28	2 - 3 Yıl
0026	304101201	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	63		20,000	01.12.2011	TRY	881	2	%40	319,28	2 - 3 Yıl
0026	321701093	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	66		1,000	06.04.2012	TRY	754	2	%40	336,24	2 - 3 Yıl
0026	304110059	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		1,000	09.05.2011	TRY	1087	2	%40	372,65	2 - 3 Yıl
0026	304110054	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		1,000	01.04.2011	TRY	1125	3	%60	383,34	3 - 4 Yıl
0026	304130152	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	64		2,000	20.12.2011	TRY	862	2	%40	402,76	2 - 3 Yıl
0026	502010406	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		5,000	02.04.2011	TRY	1124	3	%60	414,00	3 - 4 Yıl
0026	304150165	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	66		2,000	14.01.2013	TRY	471	1	%20	424,19	1 - 2 Yıl
0026	316890121	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		1,000	06.05.2011	TRY	1090	2	%40	453,78	2 - 3 Yıl
0026	304016042	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	64		3,000	01.03.2012	TRY	790	2	%40	467,95	2 - 3 Yıl
0026	304101187	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	66		5,000	01.06.2012	TRY	698	1	%20	504,92	1 - 2 Yıl
0026	304101168	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	65		1,000	05.01.2012	TRY	846	2	%40	518,46	2 - 3 Yıl
0026	321701095	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	66		1,000	06.04.2012	TRY	754	2	%40	521,81	2 - 3 Yıl
0026	304120010	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	63		3,000	01.12.2011	TRY	881	2	%40	549,88	2 - 3 Yıl
0026	403004014	MALZ	Malzeme (satılabilir)	2600	CUM	68		2,000	24.01.2013	TRY	461	1	%50	601,14	1 - 2 Yıl
0026	308130252	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		1,000	03.03.2011	TRY	1154	3	%60	669,78	3 - 4 Yıl
0026	240430096	HIBE	Yard.İşletme malzemeleri	2600	CUM	62		2,000	30.03.2011	TRY	1127	3	%60	789,36	3 - 4 Yıl
0026	264062307	MALZ	Malzeme (satılabilir)	2600	CUM	66		56,000	19.06.2012	TRY	680	1	%50	3.465,28	1 - 2 Yıl
TRY											= 75.203,77				

Şekil 10.2 Stoklara İlişkin Dönem İçinde Malzeme Bazında Hesaplanan Değer Düşüklüğü Tutarını Gösteren Tablo

Stok değer düşüklüğüne ilişkin dönem içinde atılmış olan aşağıdaki kayıtlar bankaya kredi başvurusunda bulunmadan önce geri çekilmiştir.

ŞK	Klm	KA	Ö	Hesap	Tanım	Σ	Tutar	PB
00...	2	50		158000001	STOK DEĞER DÜŞÜKLÜ...		44,59-	TRY
00...	4	50			STOK DEĞER DÜŞÜKLÜ...		71.092,76-	TRY
00...	6	50			STOK DEĞER DÜŞÜKLÜ...		4.066,42-	TRY
				158000001			75.203,77-	TRY
00...	1	40		620999997	SMM SDD ROC		44,59	TRY
00...	3	40			SMM SDD ROC		71.092,76	TRY
00...	5	40			SMM SDD ROC		4.066,42	TRY
				620999997			75.203,77	TRY

Şekil 10.3 Stok Değer Düşüklüğüne İlişkin Dönem İçinde Atılan Kayıt

Aynı şekilde net gerçekleşebilir değere ilişkin dönem içinde hesaplanmış olan 86.953,00 TL'lik tutar ve bu tutara ilişkin aşağıda görülen dönem içinde atılan kayıtlar geri çekilerek stoklar gerçek değerinden fazla gösterilmiştir.

Değerle...	Şirket Kod	Üretim Y...	Dönem Sonu	Ölçü Birim	Birim Mali	Toplam Mal	GIT Tutar	GIT Da...	GIT Dahil	Çıplak Sat	NRV Ora...	NRV Satış	Toplam NRV	Σ NRV Sonu...
7920	0026	2600	8	ADT	128,37	1.026,96		8	1.026,96	53,16	0,95	50,50	404,00	622,96-
7920	0026	2600	5	ADT	229,17	1.145,85		5	1.145,85	91,77	0,95	87,18	435,90	709,95-
7920	0026	2600	10	ADT	222,99	2.229,90		10	2.229,90	157,16	0,95	149,30	1.493,00	736,90-
7920	0026	2600	16	ADT	156,80	2.508,80		16	2.508,80	114,36	0,95	108,64	1.738,24	770,56-
7920	0026	2600	2	ADT	475,31	950,62		2	950,62	77,24	0,95	73,38	146,76	803,86-
7920	0026	2600	27	ADT	38,52	1.040,04		27	1.040,04	8,51	0,95	8,08	218,16	821,88-
7920	0026	2600	9	ADT	268,00	2.412,00		9	2.412,00	178,23	0,95	169,32	1.523,88	888,12-
7920	0026	2600	6	ADT	190,72	1.144,32		6	1.144,32	37,07	0,95	35,22	211,32	933,00-
7920	0026	2600	9	ADT	171,15	1.540,35		9	1.540,35	61,32	0,95	58,25	524,25	1.016,10-
7920	0026	2600	10	ADT	189,24	1.892,40		10	1.892,40	78,37	0,95	74,45	744,50	1.147,90-
7920	0026	2600	3	ADT	474,36	1.423,08		3	1.423,08	28,44	0,95	27,02	81,06	1.342,02-
7920	0026	2600	5	ADT	457,74	2.288,70		5	2.288,70	146,75	0,95	139,41	697,05	1.591,65-
7920	0026	2600	10	ADT	265,19	2.651,90	1.856,3...	17	4.508,23	178,23	0,95	169,32	2.878,44	1.629,79-
7920	0026	2600	109	ADT	54,69	5.961,21		109	5.961,21	35,92	0,95	34,12	3.719,08	2.242,13-
7920	0026	2600	27	ADT	124,94	3.373,38		27	3.373,38	28,57	0,95	27,14	732,78	2.640,60-
7920	0026	2600	11	ADT	1.497,0...	16.467,6...		11	16.467,6...	1.317,89	0,95	1.252,0...	13.772,00	2.695,66-
7920	0026	2600	12	ADT	368,33	4.419,96		12	4.419,96	146,75	0,95	139,41	1.672,92	2.747,04-
7920	0026	2600	6	ADT	563,83	3.382,98		6	3.382,98	37,07	0,95	35,22	211,32	3.171,66-
7920	0026	2600	39	ADT	139,00	5.421,00		39	5.421,00	54,00	0,95	51,30	2.000,70	3.420,30-
7920	0026	2600	27	ADT	270,32	7.298,64		27	7.298,64	123,27	0,95	117,11	3.161,97	4.136,67-
7920	0026	2600	5	ADT	1.206,4...	6.032,30		5	6.032,30	97,43	0,95	92,56	462,80	5.569,50-
7920	0026	2600	193	ADT	125,99	24.316,0...		193	24.316,0...	95,74	0,95	90,95	17.553,35	6.762,72-
7920	0026	2600	620	ADT	45,61	28.278,2...		620	28.278,2...	34,03	0,95	32,33	20.044,60	8.233,60-
7920	0026	2600	85	ADT	282,84	24.041,4...		85	24.041,4...	95,74	0,95	90,95	7.730,75	16.310,65-
														86.953,00-

Şekil 10.4 Net Gerçekleşebilir Değere İlişkin Dönem İçinde Hesaplanmış Tutarı Gösteren Tablo

ŞK	Klm	KA	Ö	Hesap	Σ	Tutar	PB
00...	2	50		158000000		86.953,00-	TRY
				158000000		86.953,00-	TRY
00...	1	40		620999998		86.953,00	TRY
				620999998		86.953,00	TRY

Şekil 10.5 Net Gerçekleşebilir Değere İlişkin Dönem İçinde Atılan Kayıt

Stok değer düşüklüğü ve net gerçekleşebilir değer kayıtları geri çekildiğinde stokların gerçek olmayan değerine ilişkin tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 9.1 Stok Değer Düşüklüğü ve Net Gerçekleşebilir Değer Karşılığı Atılmadığında Stoklar Hesabının Ayrıntısını Gösteren Tablo

STOKLAR	2.832.162,04
İlk Madde ve Malzeme	873.731,73
Yarı Mamüller	1.030.242,46
Mamüller	786.495,84
Diğer Stoklar	141.692,01
Stok Değer Düşüklüğü Karş. -	0,00
158000000 STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI(-)	0,00
158000001 STOK DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI ROC (-)	0,00

7.3.2 Sonuç

Stok değer düşüklüğü karşılığı ve net gerçekleşebilir değer kayıtlarının geri çekilmesi ile birlikte bankaya verilen mali tablolarda stokların değeri gerçekte olduğundan daha fazla gözüktüğünden, ve bankaya verilen mali tablolara da bu fiktif stok tutarı yansıdığından C Şirketi daha fazla kredi olanağına sahip olunmuştur.

8 GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Şirketler gelişen dünya koşulları ile birlikte pek çok kolaylığa kavuşmuşlardır. Bu kolaylıklar şirketlerin büyümesine, işlemlerini hızlı yapılmasına yardım ederken, bu kolaylıklardan tüm şirketler yararlanması ve tüketicinin bilinçlenmesi nedeniyle şirketler arası rekabeti arttırmıştır. Günümüz koşullarında üretip satmak yeterli gelmemekte, başarılı olabilmek için fark yaratmak gerekmektedir.

Bu kapsamda, işletmeler hedeflerine ulaşabilmek, varlıklarını sürdürebilmek, kar edebilmek gibi genel hedeflerine ulaşabilmek için, şirketler yaratacakları farkı yasal yollardan yapmak yerine işin kurnazlığına başvurmaktadır. Kimi şirketler bilinçli olarak, kimi şirketler ise farkında olmadan, çalıştırdığı eleman vasıtasıyla hileye başvurmaktadır.

Yapılan çalışmalar göstermiştir ki işletmeye yeni giren bir personel ya da yıllardır dürüstlükle işini yapan bir personel de hileye başvuran kişi olabilmektedir. Hileye başvuran kişinin işyeri içindeki pozisyonu da işletmeden işletmeye farklılık göstermektedir.

Bilindiği üzere, şirket aktiflerinin büyük bir bölümünü oluşturan stok hesabı üzerinde de şirketin olduğundan daha iyi ya da daha kötü gösterebilecek hileler yapılabilmektedir.

Personel tarafından yapılan stok hileleri genellikle belge üzerinde, ya da direkt ambarda stok giriş çıkışında yapılmaktadır, üst yönetim tarafından yapılan hileler ise, kayıtlar üzerinden yapılan düzeltmelerle gerçekleştirilmektedir.

Zamanında tespit edilemeyen hilelerden sebebiyle pek çok şirket çok büyük zarar görmektedir. İşletmeler yalnızca hile sebebiyle ortaya çıkan maliyete değil, aynı zamanda hilenin ortaya çıkarılabilmesi için de belli bir maliyete katlanmaktadır. Her iki maliyetin de önüne geçebilmek adına, şirketler, iç kontrol sistemi, denetim, süreç kontrolleri vb. alanlarda kontroller gerçekleştirerek hilenin vuku bulmasını önlemeyi amaçlamaktadır.

Fakat hileyi önleyebilmek adına bu süreçlerin seçilmesi, prosedürlerin belirlenmesinin yanı sıra, etkili bir şekilde uygulanıp uygulanmadığının da denetlenmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle genel anlamıyla kontrol diyebileceğimiz bu süreçlerin de kontrol edilmesi, çıkan sonuçların yorumlanması gerekmektedir. Bu noktada, şirketlerin bu konuya ne kadar kurumsal baktıkları hususu devreye girmektedir. Üst yönetimin hileye başvurduğu ya da bilerek altındaki elemana hile yaptırdığı durumlarda şirket içi iç kontrol bölümünden gelen sonuçlar olması gerektiği gibi yorumlanmayarak, üstü kapatılabilecektir. Bu sebeple iç kontrol sisteminin hile önleme odaklı olması, kontrollerini bu bakımdan da sağlaması gerekmektedir.

Stok hilelerinin tespit edilebilmesinde en önemli belirleyiciler kırmızı bayraklardır. Kırmızı bayrakların üst yönetim, şirketi denetleyen iç denetçi veya bağımsız denetçi tarafından iyi bilinmesi gerekmektedir.

Stok hilelerine yönelik kırmızı bayraklar genel itibarıyla, sayımlarla uyuşmayan stok hesap bakiyeleri, borçların ve satışların uyumsuz olması, belgesiz silinen stoklar, sıra numarası birbirini takip etmeyen faturalar, personelin müşteri veya tedarikçiden aldığı hediyeler, personelin hayat tarzındaki ani değişiklikler, satılan malın maliyeti ile uyumsuz stok değerleri, denetçilere bilgi vermekten kaçınma, yanlış veya eksik bilgi verme şeklinde sayılabilir. İşletmenin yapısı ve bulunduğu sektöre göre hilenin belirtileri artış gösterebilmektedir.

Bu kapsamda hilenin önlenmesi adına, işletme içinde dürüstlük ve açıklığa dayalı bir kültür oluşturmak, şirket içinden denetim komiteleri oluşturmak, şirket dışı denetim almak, ambarcılarının stoklara ilişkin ERP sisteminde silme yetkilerinin olmaması, sadece yeni gelen malların sisteme kaydedilmesi şeklinde yetkisinin olması, tüm müşteri şikayetlerinin incelenmesi, beklenmedik stok sayımlarının yapılması, çek vb. ödeme araçlarının kontrol edilmesi, ihbarların değerlendirilmesi, veri analizlerinin yapılması ve benzeri şekilde yine işletmenin yapısı ve içinde bulunduğu sektör özelinde önlemler alınabilir.

ERP sistemlerinde kontrolün sağlanması için en önemli noktalardan biri çapraz gözlem yetkisinin tanımlanmasıdır. Tezimizin uygulama örnekleri bölümünde incelenen işlemlerin

hiç birinde ERP sistemi üzerinde ikinci bir onay mekanizması bulunmamaktadır. Böyle bir onay mekanizması olması durumunda hileyi yapmak daha da zorlaşacak belki de onay mekanizmasını konuya dahil etmeden hile yapmak imkansız hale gelecekti.

Bu kapsamda, küreselleşen dünya ile birlikte hilenin yapılması önlemez olsa bile işletmelere, yatırımcılara, personele en az zarar verecek şekilde getirmek için işletmeler ERP sistemlerinin kavramsal sürecini oluştururken onay süreçlerini arttırmalı, olağandışı durumlarda sistemin uyarı vermesi konusunda sistem geliştirilmelidir. Bu kapsamda otomatik kayıt atılan yeni muhasebe dünyasında, yine otomatik uyarı sistemleri ile hilelerin önüne geçilerek, hilenin doğurabileceği zarar da en alt seviyeye indirilebilecektir.

KAYNAKLAR

- ¹ WEB_1, Türk Dil Kurumu Sözlüğü,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.524a8477b701d9.06832686; (01 Ekim 2013)
- ² WEB_2,Oxford Learner's Dictionaries,
<http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/fraud>; (10 Temmuz 2014)
- ³ WEB_3,Cambridge Dictionaries Online,
<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/business-english/fraud?q=fraud>; (10 Temmuz 2014)
- ⁴ WEB_4, (Ağustos 2011) ,BENLi, A.,Vergi Dünyası Yayınları, Sayı 360, Vergi Dünyası,
<http://www.vergidunyasi.com.tr/dergiler.php?id=7115>; (02 Ekim 2013)
- ⁵ WEB_5, (2013) , ERDEM, Ş., Yaklaşım Yayınları,
<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=16978&arananKey=ŞÜKRANERDEM>; (01 Ekim 2013)
- ⁶ WEB_6, (2013) , SÖYLER, H., Yaklaşım Yayınları,
http://www.alomaliye.com/halil_soyler_isletmelerde_yap_hileler_1.htm; (10 Temmuz 2014)
- ⁷ WEB_7, (Ağustos 2009) ,ÖZKAN, G., NAS, T.,Vergi Dünyası Yayınları, Sayı 335, Vergi Dünyası, <https://www.vergidunyasi.com.tr/dergiler.php?id=5420>; (02 Ekim 2013)
- ⁸ WEB_8, (Eylül 2004) ,ŞİMŞEK, C.T.,Vergi Dünyası Yayınları, Sayı 277, Vergi Dünyası, <http://www.vergidunyasi.com.tr/dergiler.php?id=3447>; (02 Ekim 2013)
- ⁹ WEB_9, (Şubat 2014) ,ERGÜDEN E., YILDIRIM G.,Vergi Dünyası Yayınları, Sayı 390, Vergi Dünyası, <http://vergidunyasi.com.tr/dergiler.php?id=8434>; (11.07.2014)
- ¹⁰ WEB_10, (Temmuz 2010) ,YÜKÇÜ S., GÖNEN S.,Vergi Dünyası Yayınları, Sayı 347, Vergi Dünyası, <http://vergidunyasi.com.tr/dergiler.php?id=6487>; (11.07.2014)
- ¹¹ Podgor E.S. ,“Criminal Fraud” (1999) American University Law Review 48,no4, USA,
- ¹² Mulford C.W. , Comiskey E.E., “*The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices*” (2002),John Wiley&Sons, Inc, USA, 3

¹³ Albrecht W.S, Albrecht C.O, Albrecht C.C. Zimbelman M.F. ,“*Fraud Examination*” (2012),South Western Cengage Learning, USA, 10

¹⁴ WEB_11, ISMMO Arşiv,
[¹⁵ Kranacher, M.J., Riley, R., Wells, J.T.,DcJohn C \(Eds.\). *Forensic Accounting and Fraud Examination* \(2011\), George Hoffman, USA, 63](http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=10&ved=0CGUQFjAJ&url=http%3A%2F%2Farchive.ismmmo.org.tr%2Fdocs%2FSempozyum%2F08sempozyum%2Fsempozyum2007_sunumlar%2F1GUN%2F1GUN_1SALON_O1%2FN EJAT%2520BOZKURT.ppt&ei=PvBbUopFw5LgBLfXgMgL&usg=AFQjCNEy53q3nBi42zIQ_mofY4QtQ68Jng&sig2=rzgUafapzAMffB0OZp0JhQ&bvm=bv.53899372.d.bGE&c ad=rja; (14 Ekim 2013)</p></div><div data-bbox=)

¹⁶ WEB_12, Association of Certified Fraud Examiners, <http://www.acfe.com/fraud-triangle.aspx>; (03 Ekim 2013)

¹⁷ Wolfe D.T. Hermanson D.R.,2004, *The Fraud Diamond: Considering the Four Elements of Fraud* ,The CPA Journal,39

¹⁸ WEB_13, U.S. Securities and Exchange Commission,
<http://www.sec.gov/answers/ponzi.htm>; (14 Ekim 2013)

¹⁹ WEB_14, Apexanalytix continyous, <http://www.apexanalytix.com/vendor-fraud.aspx>;
(14 Ekim 2013)

²⁰ Albrecht, Albrecht, Albrecht, Zimbelman, *Fraud Examination* (2011), a.g.e., 11

²¹ WEB_15, CSRWire,(2000), http://www.csrwire.com/press_releases/25879-Enron-Named-22-Of-8220-100-Best-Companies-To-Work-For-In-America-8221- (15 Ekim 2013)

²² Sağlar J.,Kandemir C., *Enron Olayı: Muhasebe Hilesi mi, Sistem Hatası mı?* (2007), Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi , Cilt:11, 22-24

²³ WEB_16, New York Times (2002),
http://www.nytimes.com/learning/teachers/featured_articles/20020117thursday.html; (14 Ekim 2013)

²⁴ Sağlar, Kandemir, *Enron Olayı: Muhasebe Hilesi mi, Sistem Hatası mı?* (2007), a.g.e., 32

²⁵ Albrecht, Albrecht, Albrecht, Zimbelman, *Fraud Examination* (2011), a.g.e., 487

-
- ²⁶WEB_17, Washingtonpost (2005), http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A49156-2002Jun26_2.html (15 Ekim 2013)
- ²⁷WEB_18, New York Times (2010), http://www.nytimes.com/interactive/2010/01/11/business/20100111-merger-timeline.html?_r=0 (16 Ekim 2013)
- ²⁸WEB_19, Prezi (2013), <http://prezi.com/o-rzlm1muvy9/copy-of-accounting-fraud-case-american-international-group-inc/> (26 Temmuz 2014)
- ²⁹WEB_20, Riskonomi (2009), <http://www.riskonomi.com/wp/?p=1246> (16 Ekim 2013)
- ³⁰WEB_21, New York Times(2008), <http://www.cnnturk.com/2008/ekonomi/dunya/12/15/madoff.skandali.buyuyor/504729.0/> (16 Ekim 2013)
- ³¹WEB_22, BBC News(2009), <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7818220.stm> (17 Ekim 2013)
- ³²WEB_23, U.S. Securities and Exchange Commision, <http://www.sec.gov/news/press/2011/2011-82.htm> (17 Ekim 2013)
- ³³WEB_24, Accountancyage (2011), <http://www.accountancyage.com/aa/news/2131072/auditors-barred-life-satyam-scandal> (17 Ekim 2013)
- ³⁴WEB_25, Ntvmsnbc (2003), <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/239731.asp> (20 Kasım2013)
- ³⁵WEB_26, Hurriyet Gazetesi (2003), <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=181247> (20 Kasım 2013)
- ³⁶WEB_27, Hürriyet Gazetesi(2007), <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=5915838> (20 Kasım 2013)
- ³⁷WEB_28, Dünya Gazetesi(2003), <http://www.dunya.com/imarzedelere-odeme-yapilacak-129450h.htm> (20 Kasım 2013)
- ³⁸WEB_29, Hürriyet (2000), <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/dosya/operasyon/kasirga.htm> (27 Kasım 2013)
- ³⁹WEB_30, Ntvmsnbc (2000), <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/31206.asp> (27 Kasım 2013)

-
- ⁴⁰WEB_31, Milliyet (2000), <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Balina%20Operasyonu/> (27 Kasım 2013)
- ⁴¹WEB_32, Milliyet (2008), <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/9147515.asp> (27 Kasım 2013)
- ⁴²WEB_33, Milliyet (2008), <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/25212496.asp> (27 Kasım 2013)
- ⁴³PwC's 2014 Global Economic Crime Survey, (2014), Jack W. Calhoun, US Studio CMD, USA, 5
- ⁴⁴A.g.e., 7
- ⁴⁵A.g.e., 48
- ⁴⁶ *Osmanlı Vergi Mevzuatı*, Maliye Bakanlığı APK Kurulu Başkanlığı 1998/348 no.lu yayın, 2165
- ⁴⁷ *6111 Sayılı Yasa ile Yapılan Değişiklikleri İçeren Güncellenmiş En Son Şekliyle Topluca Türk Vergi Kanunları*, (2011), Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, Türkiye, 551
- ⁴⁸ WEB_34, Türk Borçlar Kanunu, www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf; (01 Ekim 2013)
- ⁴⁹ WEB_35, Kamu Gözetim Kurumu, kgk.gov.tr/contents/files/TMS8.doc; (01 Ekim 2013)
- ⁵⁰ WEB_36, Sermaye Piyasası Kurulu, <http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=590&fn=&ext=.pdf>; (01 Ekim 2013)
- ⁵¹ WEB_37, (2011), ÖZEL S., Yaklaşım Yayınları, <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=13168&arananKey=hile>; (01 Ekim 2013)
- ⁵² YAVUZ, E.(2007), *Türk ve İngiliz Hukukunda 'Hile' Kavramına Bakış*; Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye ,38
- ⁵³ WEB_38, nccuir.lib.nccu.edu.tw/bitstream/.../602206.pdf; (01 Ekim 2013)
- ⁵⁴ DiNapoli, T.P, Hancox, S.J. , *Red Flags for Fraud*, State of Newyork Controller, 1
- ⁵⁵ WEB_39, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/erdogan/008/>; (12 Ağustos 2014)

-
- ⁵⁶WEB_40, http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2013/TMS/TMS2.pdf; (16 Ocak 2014)
- ⁵⁷WEB_41, SÖYLER, H., Yaklaşım Yayınları, http://www.alomaliye.com/halil_soyler_isletmelerde_yap_hileler_3.htm; (16 Ocak 2014)
- ⁵⁸WEB_42, <http://smallbusiness.chron.com/internal-control-system-detection-prevention-fraud-organization-62063.html>; (11 Mart 2014)
- ⁵⁹WEB_43, www.arxisfinancial.com/images/pdfs/Inventory_Fraud.pdf; (11 Mart 2014)
- ⁶⁰Singleton, Singleton. *Fraud Auditing and Forensic Accounting* (2010), a.g.e.,12
- ⁶¹WEB 44, <http://www.musavirhaber.com/adli-muhasebe-ve-hile-denetimi-selcuk-gulten/>; (24 Haziran 2014)
- ⁶²BEKÇİOĞLU S., COŞKUN A., GÜMÜŞ U.T., Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz 2013, İşletmelerde Hile Ve Yolsuzlukların Önlenmesinde Farklı Bir Yaklaşım: Adli Muhasebe
- ⁶³WEB 45, www.ankarabarusu.org.tr/siteler/.../2010-3-gulten.pdf (24 Haziran 2014)
- ⁶⁴WEB_46, http://en.wikipedia.org/wiki/Red_Flags_Rule; (10 Nisan 2014)
- ⁶⁵WEB_47, U.S. Securities and Exchange Commission, <http://www.sec.gov/info/smallbus/secg/identity-theft-red-flag-secg.htm>(10 Nisan 2014)
- ⁶⁶DiNapoli T.P., Hancox, S.J. *Red Flags fo Fraud* , a.g.e., 6
- ⁶⁷WEB_48, <http://www.sec.gov/info/smallbus/secg/identity-theft-red-flag-secg.htm>, a.g.e. (10 Nisan 2014)
- ⁶⁸Wells J.T, *Encyclopedia of Fraud* (2007), Association of Certified Fraud Examiners Inc., ABD, 60
- ⁶⁹WEB_49, dergi.sayistay.gov.tr/cricerikder64m5.pdf; (12 Mart 2014)
- ⁷⁰WEB_50, <http://iibfdergisi.gazi.edu.tr/index.php/iibfdergisi/article/download/164/155>. (12 Mart 2014)
- ⁷¹WEB_51, <http://www.docin.com/p-321513395.html> ;(7 Temmuz 2014)
- ⁷²WEB_52, www.diogenesllc.com/redflagsinternalfraud.pdf ;(27 Haziran 2014)

⁷³WEB_53, <http://www.coso.org/resources.htm>; (10 Nisan 2014)

⁷⁴COSO, Guidance on Monitoring Internal Control Systems Introduction(2009) The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, Grant Thornton LLP, ABD, 1

⁷⁵WEB_54, http://strateji.erciyes.edu.tr/ickontrol/moduller/ickontrol_unsurlari.html;(27 Haziran 2014)

⁷⁶WEB_55, http://www.denetimnet.net/Pages/ic_denetim_ile_ilgili_bilgiler.aspx; (11 Nisan 2014)

⁷⁷ Jack W. Calhoun, PwC's 2014 Global Economic Crime Survey (2014),a.g.e. 41

ÖZGEÇMİŞ (CURRICULUM VITAE)

EDUCATION

Okan University, Bursa (2012 -)

Master of Accounting and Auditing *On Thesis Phase;*

Thesis Subject: Accounting Frauds Regarding Inventories

Yeditepe University, İstanbul (2005 - 2010)

Double Major:

Business Administration - English (Achievement Scholarship) 3.47/4 – Graduated
with achievement grant

Information Technologies - English (Achievement Scholarship) 3.14/4 – Graduated
with achievement grant

*Achievement Scholarships: Received achievement scholarship from the Turkish Council
of Higher Education.*

*The scholarship covers 100%of tuition costs throughout college, and is given to those
with extraordinary achievements in high school.*

Gazi Anatolian High School, Bursa (2002 - 2005)

4.5/5

COMPUTER SKILLS

Languages: C++, HTML, Visual Basic, JAVA (Beginner)

Softwares: MS Office (Advanced)

SAP & BASIS (Good)

Freehand, Photoshop, Dreamweaver, MS FrontPage (Beginner)

WORK EXPERIENCE

PricewaterhouseCoopers, Bursa (2011 -)

Working as tax consultant for the clients mainly operating in automotive, yacht and sailboat, textile, agriculture, plastic bottle, rubber and paper industries and also in free zone.

Responsibilities include analyzing financial tables checking human resources processes, reviewing the accounts which effects tax issues (for instance: Valuation, fixed assets and amortizations, loans etc) and making suggestions based on tax provisions, laws and other related regulations. In addition, reviewing cash accounts, bank statements, customer and supplier accounts, VAT Declaration - Withholding Tax Return, pay roll and expenses, tax calculation and Corporate Tax Declaration controls, preparing Sworn Financial Advisory Certification Reports for the clients' requirements also within my responsibilities.

Preparing budget planning of the clients and arranging the customer visits planning based on budget planning and performing about internal authorization processes are also the subjects that are directly involved.

In addition, my CPA internship has been continued since.

Aktaş Holding, Bursa (Feb, 11 - Aug, 11)

Worked information technology department at Aktaş Holding Head Office. Supporting SAP improvement projects, working with advisors, reviewing, identifying troubles and making necessary corrections of new projects, analyzing and put into practice of reporting requests from human resources and accounting departments are my responsibilities

Burger King Jackson Street, Alexandria, LA, USA (July, 10 – Oct, 10)

Attended as part of the Work & Travel program to improve language and communication skills. Responsibilities include: Taking and entering orders, managing registers, finalizing and serving orders, and general care of the restaurant. Was awarded Employee of the Month award.

Türk Philips Ticaret A.Ş. Head Office IT Department, İstanbul (July, 09 – Sep, 09)

IT internship responsibilities include: Entering sales and cost information provided by the accounting department to SharePoint database, entering surveys provided by quality department to the database, creating analysis of data using pivot tables, reformatting computers, installing new programs to laptops, making and maintaining hardware inventory lists.

Davut Çelik Public Accountant Office, Bursa (June, 07- July, 07)

Accounting internship responsibilities include: recording daily journal entries to ledger, preparing income statements and balance sheets.

REPORTS

Sworn Financial Advisor Research and Development Reports:

It is a Financial Report includes expenses of Research and Development projects which are decided as creative and supported by TUBITAK – TEYDEB.

Capital Determination Reports:

It is a report for reviewing and determining the client's capital increase according to local legislation.

Certification of Customs Approved Operator Status Reports:

It is a report for analyzing clients' financial situation for the last two years.

Income Tax Exemption report for Free Trade Zone Reports:

It is a report for reviewing income tax exemptions for free zone clients such as analyzing FOB amounts and export amount.

Raw Material Consumption Reports:

It is a report analyzing inventory situation of a specific raw material during the year and rest amount at the end of the year.

Treasury Fund Reports For Rent Revenue:

The reports includes the calculation of the amount which tenant gives a prorated amount to treasury from the revenue belongs rented place.

PROJECTS

SSM Project:

It is a project that visibility and accountability for institution-wide. The project is for checking the strategy effectively. The main purpose is to support risk base performance.

Responsibilities Regarding with the Project:

- Assigning The purposes of report cards
- Creating KPI's
- Creating Metric Clusters
- Delegation SSM
- Diffusion template report card to other report cards.
- Data input
- Preparing KPI reports and accuracy

Other Responsibilities Related With SAP:

- Customizing Purchasing Order Requests
- Customizing Purchasing Demand Requests
- Customizing of SAP users authorizations based on modules
- Process analysis about sales and purchases and support customizing processes.
- Reporting via Crystal Reports, Web Intelligence
- Reporting via Infoview
- Reporting via BEX Analyzer
- Evaluation of CRM processes

OTHER

Exam Information: ÜDS Mart 2009 – 71.25; ALES 2009 - 89

Skills: Team and individual worker, detail oriented, likes challenges and problem-solving

Interests: Voluntary services, travels, books, technology, origami,

Languages: Turkish, English (Advanced),

Memberships: As a volunteer of LÖSEV (Charity fund for children with leukemia), sold products made by the mothers of sick children at Yeditepe University Spring Fest (2008), and collected and packaged gifts donated to the sick children and their families.

Served as a board member of Yeditepe University Entrepreneurship Club, hosted the guest speakers attending the Career Days at school and assisted with the organization of the Career Days.